

Komparativt studie af de nordiske lærer-uddannelser

Bilag 1 - Danmark

Komparativt studie af de nordiske lærer-uddannelser

Bilag 1 - Danmark

2008

Vejledning til nordiske samarbejdspartnere - endelig udgave

Komparativt studie af de nordiske lærerud-
dannelser

© Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

EVA sætter komma efter Dansk Sprognævns
anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke
sættes komma foran ledsætninger.

Indhold

1	Indledning	6
2	Regulering af læreruddannelser - afgrænset til love og bekendtgørelse	8
2.1	Opsummering af afsnittet	8
2.2	Afgrænsning af den nationale analyse	8
2.3	Styringsgrundlag	11
2.4	Læreruddannelsen/(erne)s organisering	12
2.4.1	Overordnet organisering	12
2.4.2	Læreruddannelsens struktur og varighed ift. Bologna	13
2.4.3	Institutionel placering	14
2.5	Godkendelse og andre kvalitetssikringsformer	15
2.6	Formelle kompetencekrav til undervisere på læreruddannelsen	16
2.7	Formelle kompetencekrav til dimittenderne i forskellige dele af skolesystemet	17
3	Studenterkarakteristik og rekruttering	19
3.1	Opsummering af afsnittet	19
3.2	Rekruttering og rekrutteringsmønstre 2003-2007	20
3.3	Adgangskrav	21
3.4	Lærerstuderendes baggrund	23
3.5	Gennemførelsestid, frafald og frafaldstidspunkt	24
4	Læreruddannelsernes struktur og vægtning af fag og faglige elementer	29
4.1	Opsummering af afsnittet	29
4.2	Læreruddannelsens overordnede formål	29
4.3	Læreruddannelsen/(erne)s indholdsmæssige struktur	32
4.4	Undervisningsfagenes (linjefag) omfang, placering og indhold	33
4.5	Fagdidaktikkens omfang, placering og indhold	35
4.6	De pædagogiske fags omfang, placering og indhold	35
4.7	Andre fællesfag	36
4.8	Praktikkens omfang, organisering og indhold	36
4.9	Kobling mellem teori og praksis	37
4.10	Pædagogikum i det almene gymnasium	38
4.10.1	Teoretisk pædagogikum	39
4.10.2	Praktisk pædagogikum	40
4.10.3	Samspil mellem teoretisk og praktisk pædagogikum	40
4.11	Erhvervsfagligt/alment pædagogikum	41
4.11.1	Teoretisk erhvervsfagligt/alment pædagogikum	42
4.11.2	Praktisk erhvervsfagligt/alment pædagogikum	42
5	Beskæftigelsesforhold	43
5.1	Opsummering af afsnittet	43
5.2	Udbud og efterspørgsel af lærere	43
5.3	Beskæftigelses- og ansættelsesforhold	45

5.3.1	Lærernes ansættelsesforhold.	45
5.4	Lærerstuderendes valg af undervisningsfag (linjefag)	51
5.5	Lønforhold	51
5.6	Læreruddannelsens status i samfundet	52

Appendiks

Appendiks A:	Oversigt over uddannelsessystemet	53
--------------	-----------------------------------	----

1 Indledning

Det centrale formål for det komparative studie af de nordiske læreruddannelser er at skabe grundlag for erfaringsudveksling og gensidig inspiration og læring de nordiske lande imellem. Omdrejningspunktet for studiets analyser har derfor været at belyse forskelle og ligheder ved en række forhold relateret til læreruddannelser landene imellem samt forskelle og ligheder i de måder, de nordiske lande har valgt at håndtere de udfordringer som læreruddannelser møder.

DPU og EVA har sammen med samarbejdspartnere i de øvrige fire nordiske lande gennemført et komparativt studie af de nordiske læreruddannelser der fokuserer på:

- 1 det regelværk (lovgivning mv.) der rammesætter uddannelserne
- 2 rekrutteringen til uddannelserne
- 3 opbygningen, organiseringen og indholdet af uddannelserne
- 4 uddannelsernes kapacitet til at forsyne uddannede lærere til alle dele af samfundet og alle fag

EVA og DPU har haft følgende deltagere tilknyttet projektet:

- Områdechef Tine Holm, de videregående uddannelser, EVA
- Specialkonsulent Signe Ploug Hansen, Metodeudvikling og metoderådgivning, EVA
- Evalueringskonsulent Grith Zickert, de videregående uddannelser, EVA
- Evalueringskonsulent Mark Noppen, de videregående uddannelser, EVA
- Evalueringsmedarbejder Dina Madsen, de videregående uddannelser, EVA
- Professor Jens Rasmussen, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet
- Adjunkt Hans Dorf, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet

Samarbejdspartnerne i de nordiske lande er:

- Dekan Anne Kristín Sigurðardóttir, University of Iceland, School of Education (Island)
- Docent Ragnhildur Bjarnadóttir, University of Iceland, School of Education (Island)
- Professor Sven-Erik Hansén, Åbo Akademi University (Finland)
- Professor Kaj Henrik Sjöholm, Åbo Akademi University (Finland)
- Professor Gjert Langfeldt, University of Agder (Norge)
- Førsteamanuensis Tobias Werler, University of Agder (Norge)
- Førsteamanuensis Ilmi Wilbergh, University of Agder (Norge)
- Dekan Björn Åstrand, Umeå University (Sverige)

Desuden har en referencegruppe nedsat af Nordisk Ministerråd bidraget med input.

(1) Afgrænsning af læreruddannelser

Studiet omfatter uddannelserne til lærer på grundskoleniveau og videregående skoleniveau (gymnasieniveau/ungdomsuddannelse) (det vil sige første til tolvte klassetrin) i de fem nordiske lande (Island, Finland, Norge, Sverige og Danmark). Alternative uddannelsesveje som fx meritlæreruddannelser og netbaserede læreruddannelser er således ikke omfattet af studiet. De andre uddannelsesveje der eksisterer i hvert af de nordiske lande er dog angivet i afsnit 2.2

(2) Nationale analyser som analysegrundlag

Den komparative analyse er et deskriptivt studie, der tager udgangspunkt i de nationale analyser udarbejdet af EVA/DPU (Danmark) og samarbejdspartnerne fra de fire øvrige nordiske lande. For at sikre ensartethed i de nationale analyser og dermed danne relevant grundlag for det komparative studie, udarbejdede EVA og DPU i studiets startfase en vejledning der specificerede kravene for de nationale analyser af læreruddannelsen/(erne). I vejledningen beskrev DPU og EVA hvilke elementer der skulle indgå i de nationale analyser. For hvert afsnit blev der desuden beskrevet hvilket datagrundlag der skulle ligge til grund for analysen og hvordan data skulle præsenteres og beskrives.

Det er centralt at være opmærksom på at de nationale analyser og dermed også de komparative analyser er et deskriptivt studie, der tager udgangspunkt i tilgængelige og eksisterende data. Af hensyn til pålideligheden af det komparative studie er der kun anvendt autoritative kilder. Det har været op til hvert enkelt land at vurdere de tilgængelige kilder og på basis heraf afgøre om det var muligt at anvende dem. Landene har også skulle anføre det i deres besvarelser såfremt der ikke foreligger data.

2 Regulering af læreruddannelser - afgrænset til love og bekendtgørelse

Denne del af studiet er orienteret mod rammesætningen af læreruddannelsesprogrammerne i de nordiske lande, det vil sige mod de enkelte landes styringsgrundlag. Udover spørgsmålet om graden af regulering, vil denne del af studiet omfatte institutionernes eksterne, dvs. nationale, kvalitetssikringsystemer samt læreruddannelsesprogrammernes organisering og institutionelle placering.

Analyserne og komparationerne på dette område vil basere sig på styringsdokumenter i form af love og bekendtgørelser i hvert af de nordiske lande.

2.1 Opsummering af afsnittet

Formuler på baggrund af de oplysninger der præsenteres i dette temas enkelte afsnit en opsummering af de mest centrale nationale trends i relation til læreruddannelsen/(erne). Opsummeringen skal pege på de valgte eller mulige løsninger der fokuseres på nationalt.

Forventet omfang: 1 side

De senere år har været præget af store fusioner blandt de uddannelsesinstitutioner, hvor læreruddannelsen ligger placeret. Man indførte først en struktur, hvor man placerede læreruddannelsen under 18 seminarier ved de såkaldte Centre for Videregående Uddannelse (CVU). Pr. 1. januar 2008 har man fusioneret CVU'erne under 8 professionshøjskoler. Målet med denne fusionsproces er et ønske om at skabe større og stærkere faglige miljøer og det forventes, at antallet af udbudssteder for læreruddannelsen i fremtiden vil reduceres.

En anden væsentligt nuværende udvikling er at det tidligere kun var professionshøjskolerne (og før dette CVU'erne) der alene har haft udbudsretten til læreruddannelsen. I de senere år har der været diskussion om hvorvidt universiteterne skulle have lov til at udbyde en alternativ læreruddannelse. Regeringen har tilkendegivet en interesse for at universiteterne kan bidrage til uddannelsen af lærere i fremtiden.

Indenfor kvalitetssikring af læreruddannelserne er der netop blevet gennemført en lovgivning der betyder, at alle eksisterende læreruddannelser skal akkrediteres positivt ud fra på forhånd lagte kriterier, for at de kan fortsætte. Derudover skal alle nye udbud og uddannelser indenfor lærerområde også akkrediteres positivt, før de kan udbydes. Akkrediteringsvurderingerne vil blive gennemført af EVA, mens et akkrediteringsråd træffer afgørelse på baggrund af vurderingerne.

2.2 Afgrænsning af den nationale analyse

Beskriv hvilke læreruddannelsesprogrammer der indgår i den nationale analyse.

Lav derudover en oversigt over de øvrige eksisterende nationale læreruddannelsesprogrammer, som ikke indgår i analysen (fx meritlæreruddannelsen og e-learningssystemer). I den forbindelse skal der i appendix 1 vedlægges en oversigt over uddannelsessystemet.

I den danske analyse indgår tre forskellige læreruddannelser:

- uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen (læreruddannelsen) som er rettet mod undervisning på klassetrinene 1-9 (10)
- pædagogikum ved de almene gymnasiale uddannelser (pædagogikumuddannelsen) som er en pædagogisk overbygning på en kandidatuddannelse, der sammen med den faglige kompetence giver ret til at undervise ved de gymnasiale uddannelser. Overbygningen er rettet mod undervisning på klassetrinene 10-12
- pædagogisk uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne (pædagogikum for lærer ved erhvervsskolerne) som er rettet mod undervisning på klassetrinene 10-12 på erhvervsskolerne

Foruden ovennævnte uddannelser er det i Danmark muligt at uddanne sig til lærer rettet mod undervisning på klassetrinene 1-9 (10) via meritlæreruddannelsen.¹ Læreruddannelsen udbydes også på nogle få steder som e-learningssystemer.

Nationale styringstendenser

Beskriv kort den seneste udvikling i den nationale regulering af læreruddannelsen/(erne), fx centrale temaer i den seneste reform og/eller kommende reformer. Beskriv kort den relevante historik for reformtiltagene.

Forventet omfang: 1 side

Læreruddannelsen

Siden 1990 er der gennemført tre reformer af varierende omfang og betydning i uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen. Et tilbagevendende tema i reformerne har været spørgsmålet om specialisering af uddannelsen, dvs. om uddannelsen skulle sigte mod undervisning på forskellige alderstrin i skoleforløbet og mod udvalgte fag. Spørgsmålet om aldersspecialisering er et nyere tema, mens spørgsmålet om fagspecialisering har været et tilbagevendende tema i reformerne. Seneste reform blev gennemført i marts 2006. Reformen var endnu et brud med det tidligere dominerende enhedslærerprincip² idet man reducerede antal af undervisningsfag fra fire til to eller tre samt indførte aldersspecialisering i undervisningsfagene dansk og matematik³. Det langsigtede mål for reformen er at lærerne skal undervise i deres undervisningsfag i langt højere grad end i dag.

Reformen lagde desuden særlig vægt på at teori og praksis skal kobles gennem målsætning for praktikken og en bestemmelse om at praktik og uddannelsens øvrige fag samarbejder gennem alle studieårene. Derfor skal praktikken forberedes, gennemføres og efterbehandles i samarbejde med de pædagogiske fagområder og de relevante undervisningsfag.

Ud over ovenstående ændringer tilsigtede reformen i 2006 endvidere følgende:

- Obligatorisk valg mellem fire grundlæggende undervisningsfag⁴
- En generel styrkelse af naturvidenskab
- En generel styrkelse af undervisning i pædagogik
- At samspillet mellem faglighed og pædagogik forbedres
- En skærpelse af adgangs- og niveauekrav (særligt i forhold til undervisningsfag)

¹ Meritlæreruddannelsen er en erhvervsrettet, videregående deltidsuddannelse, som giver personer med en anden uddannelsesbaggrund mulighed for at uddanne sig til lærer.

² Enhedslærerprincippet er en bestemmelse om at folkeskolelærere skal være alsidige, med allround færdigheder som kan undervise i alle folkeskolens fag og på alle alderstrin.

³ Dansk og matematik aldersspecialiseret mod hhv. skolens begynder- og mellemtrin (1-6. klasse) og mellem- og sluttrin (4-10.klasse).

⁴ Den studerende skal vælge et første undervisningsfag blandt fagene dansk (alderspecificeret), matematik (alderspecificeret), natur/teknik og fysik/kemi.

- Opstramning af møde- og deltagelsespligt (obligatorisk tilstedeværelse til undervisningen i det først år)
- Indførelse af vejledende timetal
- Fagenes indhold justeres i forhold til en række højt prioriterede emner.

Hidtil er lærere til folkeskolen blevet uddannet ved seminarier, men fra 2008 sker det ved professionshøjskoler (University College). Den danske læreruddannelse er ikke forskningsbaseret, men i bekendtgørelsen for uddannelsen betones det, at den i videst muligt omfang skal inddrage resultater af nationale og internationale forsknings-, forsøgs- og udviklingsarbejder, der er relevante for lærerprofessionen. Yderligere skal uddannelsesinstitutionerne forberede den studerende til at kunne indgå i forsknings- og udviklingsarbejder inden for det lærerfaglige område.

Supplerende læreruddannelse

Regeringen ønsker at åbne for supplerende læreruddannelser for at øge rekrutteringsgrundlaget til læreruddannelsen og tiltrække flere studerende, som ellers ikke ville have taget en læreruddannelse. Uddannelserne vil dermed kunne medvirke til at øge den samlede søgning til læreruddannelsen. I rapporten fra arbejdsgruppen for supplerende læreruddannelse præsenteres fire forskellige modeller som en supplerende læreruddannelse opbygges efter. Af disse fire modeller vurderes det, at supplerende læreruddannelser mest hensigtsmæssigt kan udbydes efter en "3+1-model". Modellen omfatter en almindelig 3-årig bacheloruddannelse på universiteterne inden for folkeskolens fag⁵, der efterfølges af en 1-årig overbygning bestående af pædagogik/didaktik og praktik på professionshøjskolerne, hvis den studerende ønsker at blive folkeskolelærer. Ønsker den studerende at blive gymnasielærer, kan det ske ved at fortsætte på universitetet og afslutte kandidatuddannelsen og efterfølgende tage en pædagogikumuddannelse.

Etableringen af en supplerende læreruddannelse efter "3+1-modellen" skal samtidig medvirke til at reducerer de studerendes spildtid i forbindelse med studieskift. Rapporten fra Arbejdsgruppen for supplerende læreruddannelser viser at af de personer som fuldførte en læreruddannelse fra 2000 til 2006 var det rundt regnet hver fjerde af de, der havde været i gang med en eller flere videregående uddannelser, før de blev optaget på læreruddannelsen. Det fremgår også at de fleste af de lærerstuderende, der har været i gang med en anden videregående uddannelse har været i gang med en uddannelse på et universitet og at det gennemsnitlige tidsforbrug på forudgående videregående uddannelse er godt 2 år. Etableringen af en supplerende læreruddannelse efter "3+1-modellen" forventes at kunne reducere de studerendes spildtid idet de ikke behøver at begynde forfra på læreruddannelsen, men blot kan bygge oven på deres universitetsbacheloruddannelse (såfremt den ligger inden for folkeskolens fag).

Pædagogikum

De almgymnasiale (stx og hf) og de erhvervsgymnasiale uddannelser (hvx og htx) har forskellige tilrettelæggelser af lærernes pædagogiske uddannelse (pædagogikum). Undervisningsministeriet har imidlertid den 4. juni 2008 vedtaget en lov om en fælles pædagogikumordning for alle lærere i de gymnasiale uddannelser. Formålet med en fælles pædagogikumordning er at styrke samarbejdet og vidensdelingen mellem de gymnasiale uddannelser og dermed understøtte gymnasierreformens intention om de gymnasiale uddannelser som et fælles uddannelsesområde. Tidligere var uddannelsen til lærer på de erhvervsgymnasiale uddannelser underlagt bekendtgørelsen om den pædagogiske uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne.

Undervisningen i pædagogikum er efter den nye lov normeret til et samlet omfang på 60 ECTS-point, heraf udgør den teoretiske del 20 ECTS-points inkl. den afsluttende prøve.

Undervisningen i teoretisk pædagogikum for lærere i de gymnasiale uddannelser er for øjeblikket i udbud og der forventes en afgang inden slutning af 2008. Ifølge lov om pædagogikum i de gymnasiale uddannelser er det kun universiteter der kan få lov til at udbyde teoretisk

⁵ Arbejdsgruppen fremhæver i rapporten de naturvidenskabelig fag og fremmedsprogene tysk og fransk.

pædagogikum, men de kan dog indgå i et samarbejde med en professionshøjskole. Optag på pædagogikumuddannelse efter den nye bekendtgørelse er fra august 2009. Man forventer et årligt optag på omkring 700 kandidater.

Kilder:

Rapport: The Education System in Denmark. [Eurydice: The Information Network on Education in Europe](#)

[Pressemeddelelse UVM 30. marts 2006](#) om supplerende læreruddannelse

Rasmussen, Jens (2006): "Læreruddannelsen i Danmark – aktuelle reformer" i Skagen, Kaare (red.): Læreruddannelsen i Norden. København: Forlaget UP – Unge Pædagoger

[Rapport fra Arbejdsgruppen for supplerende læreruddannelser 2008](#)

Lov om pædagogikum i de gymnasiale uddannelser, LOV nr. 475 af 17/06/2008

2.3 Styringsgrundlag

Beskriv styringsgrundlaget for læreruddannelsen/(erne). Beskrivelsen skal give et overblik over den relevante gældende lovgivning (ramme-, detaillovgivning etc.). Beskrivelsen skal belyse i hvilken grad uddannelsen er reguleret af national lovgivning og i hvilken grad de enkelte institutioner selv kan træffe beslutninger om uddannelsens form og indhold.

Forventet omfang: 1 side.

Læreruddannelsen

Rammerne for læreruddannelsen udgøres af følgende tre lovgivninger:

- Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen⁶
- Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen⁷
- Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen.⁸ Sidstnævnte indarbejder ændringerne af bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor i den førstnævnte bekendtgørelse.

Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen blev vedtaget af folkettingen i 2006 og kom til at gælde fra 2007. Loven fra 2006 beskriver det generelle formål og de overordnede rammer for uddannelsen. Det gælder bl.a. uddannelsens varighed, uddannelsens fagrække, fagenes omfang og betingelser for studerendes valg af fag samt professionsbachelorprojektets og praktikkens omfang og uddannelsens institutionelle placering. Bekendtgørelsen fastlægger uddannelsens formål og struktur ganske detaljeret ligesom det også er tilfældet for de enkelte fag. Den fastlægger generelle indholdsmæssige betingelser som fx at den enkelte uddannelsesinstitution skal sikre at den studerende i fællesfag arbejder med klasseledelse og med emner der vedrører skole-hjem-samarbejdet. Hertil kommer bestemmelser vedr. integration af informations- og kommunikationsteknologi, inddragelse af forskningsresultater, progression i uddannelsen, evaluering og dokumentation, samspillet mellem fællesfag og linjefag, adgangskrav til linjefagene, deltagelses- og mødepligt, prøver og bedømmelse. Derudover er der bestemmelser om institutionernes udarbejdelse af studieordning.

Pædagogikumuddannelsen

Rammerne for pædagogikum ved de almene gymnasiale uddannelser (pædagogikumuddannelsen) udgøres af lov om pædagogikum i de gymnasiale uddannelser⁹ og bekendtgørelse om undervisningskompetence i de gymnasiale uddannelser (pædagogikumbekendtgørelsen)¹⁰. Bekendtgørelsen fastsætter blandt andet de faglige kompetencer som kandidaten skal

⁶ Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, LBK nr. 579 af 09/06/2006

⁷ Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 219 12/03/2007

⁸ Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 895 09/07/2007

⁹ Lov om pædagogikum i de gymnasiale uddannelser, Lov nr. 475 af 17/06/2008. Træder først i kraft 1. august 2009.

¹⁰ Bekendtgørelse om undervisningskompetencer i de gymnasiale uddannelser, BEK nr. 1743 af 13/12/2006.

Ny bekendtgørelse er under udarbejdelse

besidde for at få tilbudt en uddannelsesstilling, hvilke kompetencemål der er for uddannelsen samt timeantal og fagbeskrivelser for hhv. den praktiske og teoretiske del af pædagogikum. Undervisningsministeriet har imidlertid fra 4. juni 2008 vedtaget en lov om en fælles pædagogikumordning¹¹ for alle lærere i de gymnasiale uddannelser. I pædagogikumloven anføres, at det konkrete indhold i teoretisk pædagogikum samt regler om gennemførelse af den afsluttende prøve fastsættes af universitetet i deres gældende studieordning.

Pædagogisk uddannelsen for lærere ved erhvervsskolerne

Rammerne for den pædagogiske uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne af bekendtgørelse om den pædagogiske uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne.¹² Bekendtgørelsen fastlægger uddannelsens formål og struktur. Den uddannelsesinstitution, der gennemfører den teoretiske del, fastsætter de nærmere regler for uddannelsen i en studieordning inden for bekendtgørelsens rammer. Studieordningen skal blandt andet indeholde en beskrivelse af pædagogikum og en eller flere modeller for gennemførelsen heraf, nærmere bestemmelser for indhold og struktur af den teoretiske del, retningslinier for skolernes planlægning og gennemførelse af den praktiske del samt nærmere bestemmelser om eksamen og prøver.

Kilder:

Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, LBK nr. 579 af 09/06/2006 ([Lov - læreruddannelsen](#))

Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 219 12/03/2007 ([Bekendtgørelse](#))

Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 895 09/07/2007

Bekendtgørelse om den pædagogiske uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne, BEK nr. 677 af 12/07/1996 ([Bekendtgørelse - erhvervsfagligt](#))

Bekendtgørelse om undervisningskompetencer i de gymnasiale uddannelser, BEK nr. 1743 af 13/12/2006. ([Bekendtgørelse - pædagogikum](#))

Lov om pædagogikum i de gymnasiale uddannelser, LOV nr. 475 af 17/06/2008 ([Lov pædagogikum](#))

2.4 Læreruddannelsen/(erne)s organisering

2.4.1 Overordnet organisering

Beskriv læreruddannelsen/(erne)s overordnede organisering. Beskrivelsen skal tage udgangspunkt i om uddannelsen/(erne)s teoretiske, pædagogiske og praktiske elementer er organiseret som et integreret forløb (enhedsuddannelse) eller om uddannelsens elementer er organiseret konsekutivt, dvs. om de enkelte elementer sammensættes fra forskellige uddannelsesprogrammer.

Forventet omfang: ½ side.

- Læreruddannelsen er en enhedsuddannelse, hvor de teoretiske, pædagogiske og praktiske elementer er organiseret som et integreret forløb. Uddannelsen er tilrettelagt i et fire-årigt forløb svarende til 240 ECTS-point.
- Pædagogikumuddannelsen er en overbygning for universitetskandidater der underviser på ungdomsuddannelserne (gymnasierne). Uddannelsen er en lønnet 2-årig uddannelsesstilling for kandidater med mere end ét fag fra den gymnasiale fagrække. For kandidater med ét fag og for kandidater, der ikke skal sidefagssupplere, varer uddannelsen 1 år. Den nuværende uddannelse er ikke opgjort i ECTS-point, men den nye pædagogikumuddannelse på det almene gymnasiale område svarer til 20 ECTS-point.

¹¹ *Lov om pædagogikum i de gymnasiale uddannelser, LOV nr. 475 af 17/06/2008*

¹² *Bekendtgørelse om den pædagogiske uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne, BEK nr. 677 af 12/07/1996*

- Den pædagogiske uddannelsen for lærere ved erhvervsskolerne er en vekseluddannelse, hvor de studerende skifter mellem teoretisk undervisning og praktik. Uddannelsens er normeret til 30 ECTS-point og den samlede varighed svarer til 18 uger på fuldtid, men den er tilrettelagt over 1 1/2 år. Den teoretiske del af uddannelsen undervises på en professionshøjskole (Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse (DEL)), mens den praktiske del varetages af ansættelsesstedet.

Lav en figur der illustrerer læreruddannelsen/(erne)s overordnede organisering

Nedenstående figur illustrerer de danske læreruddannelser og deres overordnede organisering. Hvis figuren ikke kan indfange organiseringen af læreruddannelserne i de øvrige nordiske lande, skal der laves en ny figur tilpasset de særlige nationale forhold.

	Professionsbachelor til lærer i folkeskole	Pædagogikum i de almene gymnasiale uddannelser	Pædagogisk uddannelse for lærere ved erhvervsskole
Undervisningsområde	Grundskole	Ungdomsuddannelsesniveau	Ungdomsuddannelsesniveau
Type	Bacheloruddannelse (BA)	Pædagogisk overbygning på masteruddannelse (BA+MA)	Pædagogisk overbygning på masteruddannelse (BA+MA) eller erhvervsuddannelse
Integreret eller konsekutiv	Integreret	Konsekutiv	Konsekutiv
Længde i ECTS	240 ECTS	Pædagogisk overbygning: 1 eller 2 år (ikke opgjort i ECTS)	Pædagogisk overbygning: 30 ECTS
Institution	Professionshøjskoler	Universiteterne i samarbejde med uddannelsesinstitutioner	Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse

2.4.2 Læreruddannelsens struktur og varighed ift. Bologna

Angiv i nedenstående tabel oplysninger om læreruddannelsen/(erne)s gradsstruktur. Betegnelsen gradsstruktur refererer til Bologna-strukturens 2 niveauer (1st +2nd cycle degrees, BA/MA)

I nedenstående tabel er de danske institutionsniveauer skrevet ind som eksempel

Tabel 1
Læreruddannelsen/(erne)s struktur og varighed ift. Bologna (sæt kryds og angiv varighed i ECTS)

Institution/niveau	First + second cycle-struktur	Anden struktur (angiv hvad)
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))		Kun first cycle (240 ECTS)
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)		Pædagogisk overbygning (1 eller to år) + First cycle (180 ECTS) + 2nd cycle (120 ECTS)
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)		Pædagogisk overbygning (30 ECTS) på erhvervsuddannelse eller first cycle (180 ECTS) + second cycle (120 ECTS)

Beskriv og vurder herefter hvordan man nationalt har håndteret Bologna-målsætningen i forhold til uddannelsernes grader, placering, struktur mv. Beskriv ligeledes hvilke problemstillinger der gør/har gjort sig gældende i forbindelse med implementeringen.

Forventet omfang: ½ side.

Læreruddannelsen:

Læreruddannelse blev i 2001 som en lille tilpasning til Bolognaprocessen gjort til en bacheloruddannelse i form af en 4-årig professionsbacheloruddannelse, først i seminarieregi og senere i professionshøjskoleregi. Uddannelsen giver dog kun adgang til videre studier på master-niveau ved Danmarks Pædagogiske Universitets-skole og enkelte andre fakulteter ved universiteterne. Der udover blev følgende elementer indført:

- bachelorprojekt som afslutning på uddannelsen
- resultater af nationale og internationale forsknings-, forsøgs- og udviklingsarbejder skal inddrages i undervisning (jf. afsnit 2.3.)
- undervisning i videnskabsteori
- styrket praktik

Med 2006-loven er der indført ECTS-point for uddannelsens fag uden at man dog af den grund kan sige at uddannelsen er modulopbygget, og målene i de enkelte fag er forsøgt formuleret i kompetencertermer.

Det er desuden værd at bemærke at læreuddannelsen er normeret til 240 ECTS-point og dermed er 60 ECTS-point større end den typiske størrelse på en bacheloruddannelse iflg. Bologna-processen.

Kilde:

Rasmussen, Jens (2006): "Læreruddannelsen i Danmark – aktuelle reformer" i Skagen, Kaare (red.): Læreruddannelsen i Norden. København: Forlaget UP – Unge Pædagoger

2.4.3 Institutionel placering

Beskriv typen af institutioner (universitet, højskole mv.), hvor der uddannes lærere. Hvis der er fælles moduler på tværs af de forskellige institutioner skal disse indgå i beskrivelsen.

Forventet omfang: ½ side.

- Læreruddannelsen undervises fra 2008 på en professionshøjskole/University College eller etudbudssted, mens praktikken foregår i samarbejde med en skole.
- Den teoretiske del af pædagogikumuddannelsen undervises på et universitet, mens den praktiske del varetages af ansættelsesstedet.
- Den teoretiske del af den pædagogiske uddannelse for lærere ved erhvervsskolerne undervises på Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse (DEL), mens den praktiske del varetages af ansættelsesstedet.

Beskriv desuden de mest centrale forskelle ved læreruddannelsen/(erne) ved de forskellige typer af institutioner (hvis relevant).

Forventet omfang: ½ side.

Centrale forskelle mellem de tre læreruddannelser:

De tre læreruddannelser varetages af forskellige uddannelsesinstitutioner. Endvidere er de på tre forskellige niveauer og retter sig mod undervisning på forskellige klassetrin og uddannelsesretninger. Læreruddannelse er på bachelorniveau og retter sig mod undervisning af klassetrinene 1-9 (10), mens pædagogikumuddannelsen er en overbygning til en kandidatuddannelse og den pædagogiske uddannelse for lærere ved erhvervsskolerne er en overbygning til en videregående erhvervsfaglig uddannelse eller en kandidatuddannelse. Begge pædagogikumuddannelserne retter sig mod undervisning af klassetrinene 10-12, men er rettet mod forskellige uddannelsesretninger. Læreruddannelsen er en integreret uddannelse, pædagogikumuddannelserne er konsekutive uddannelser.

2.5 Godkendelse og andre kvalitetssikringsformer

Beskriv hvilke former for ekstern kvalitetssikring der anvendes i relation til læreruddannelsen/(erne). Her tænkes på kvalitetssikring gennem eksempelvis akkreditering af både nye og eksisterende uddannelser, auditering, censorinstitutionen eller ministeriel godkendelse.

Forventet omfang: 1½ side

- 5 Akkreditering
- 6 Løbende kvalitetssikring
- 7 Censorinstitutionen
- 8 Undervisningsministeriet som tilsynsmyndighed

Der findes flere forskellige former for ekstern kvalitetssikring. Det drejer sig både om kvalitetssikring gennem akkreditering, løbende kvalitetssikring gennem institutionernes egne systemer og gennem censorinstitutionen for videregående uddannelser.

Akkreditering af udbud:

Iflg. lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser¹³ er det Undervisningsministeren som godkender en professionshøjskoles udbud af læreruddannelsen. Dette gøres blandt andet på baggrund af en vurdering af hvorvidt der er et behov for at professionshøjskolen udbyder uddannelsen. Undervisningsministeren kan give en uddannelsesinstitution, der ikke er en professionshøjskole, ret til at udbyde læreruddannelsen. Godkendelse til udbud af læreruddannelsen gives tidsbegrænset til at dække behovet for udbuddet i et nærmere bestemt geografisk område. Godkendelse af en uddannelse og godkendelse af udbud kan kun gives, hvis Akkrediteringsrådet, jf. lov om Akkrediteringsinstitutionen for videregående uddannelser, har akkrediteret uddannelsen henholdsvis udbuddet positivt. Danmarks Evalueringsinstitut akkrediteringsvurderer uddannelser og udbud af uddannelser efter undervisningsministerens beslutning. Undervisningsministeren har dermed også ret til at afslå at en ansøgning om akkreditering af en uddannelsesinstitution i forbindelse med udbud af læreruddannelsen/pædagogikumuddannelserne, hvis det vurderes, at der ikke er behov for udbuddet.

Løbende kvalitetssikring:

Iflg. lov om Akkrediteringsinstitutionen for videregående uddannelser¹⁴ akkrediteres alle videregående uddannelser under ministeren for videnskab, teknologi og udvikling (pædagogikumuddannelsen) samt alle erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser under Undervisningsministeriet (læreruddannelsen og den pædagogiske uddannelse for lærere ved erhvervsskolerne). På Undervisningsministeriet er det Danmarks Evalueringsinstitut som forestår akkrediteringerne mens det på Videnskabsministeriet område er ACE's faglige sekretariat.

¹³ Bekendtgørelse om lov om erhvervsakademier og professionsbacheloruddannelser, Lov nr. 207 af 31/03/2008

¹⁴ Lov om Akkrediteringsinstitutionen for videregående uddannelser, Lov nr. 294 af 27/03/2007

Den enkelte uddannelsesinstitution skal endvidere have en kvalitetspolitik og et internt kvalitetssikringssystem, der løbende giver mulighed for at følge med i og sikre, at de ønskede mål for uddannelsen nås. Kvalitetssikringssystemet skal indsamle viden, således at uddannelsens autoritative organer, medarbejdere og undervisere løbende på baggrund af den indhentede viden kan udvikle og højne uddannelsens kvalitet og relevans.

Censorinstitutionen

Til hver videregående uddannelse er der i Danmark tilknyttet et censorkorps. De eksterne censorers opgave er at sikre det faglige niveau og de studerendes retssikkerhed ved prøver og eksamener. Derudover har de eksterne censorer til opgave – gennem censorformandskaberne - at bidrage til en overordnet kvalitetssikring af uddannelserne. Det sker dels via censorernes indberetninger dels gennem den årlige beretning fra censorformandskabet. Den årlige beretning indeholder en gennemgang af grundlaget for eksamen, eksamensforløbet, samarbejdet mellem institutionerne, censorformandskabet og censorerne, og forslag til forbedringer af uddannelsen, eksamensforløbet mv. Undervisningsministeriet udstikker derudover hvert år et særligt tema som alle censorformandskaberne skal fokusere på. I 2008 er temaet den nye karakterskala.

Evaluering

I Danmark gennemførte Danmarks Evalueringsinstitut en evaluering af læreruddannelsen (den tidligere uddannelse under 1997-loven) i 2003. Den nugældende læreruddannelse som trådte i kraft 2007 skal også evalueres. En af Undervisningsministeren nedsat følgegruppe har til opgave at udarbejde en evalueringsplan.

Undervisningsministeriet som tilsynsmyndighed

Undervisningsministeriet fører tilsyn med uddannelsens tilrettelæggelse og gennemførelse og beskikker en tilsynsførende og evt. en bitilsynsførende (hvis den faglige kombination nødvendiggør dette) pr. kandidat. Den tilsynsførende fører tilsyn med kandidaten i hele uddannelsesforløbet og følger kandidatens undervisning ved fire besøg. Det er den tilsynsførende der sammen med kursuslederen afgør om kandidaten skal have faglig relevant supplering, og om kandidaten har bestået første år af praktisk pædagogikum.

Kilde:

[ACE Vejledning til akkreditering af eksisterende uddannelser](#)

[Lov om Akkrediteringsinstitutionen](#)

[Lov om erhvervsakademier mv.](#)

2.6 Formelle kompetencekrav til undervisere på læreruddannelsen

Angiv i nedenstående tabel hvilke krav der stilles til undervisere på læreruddannelsen/(erne). Relevante parametre til at besvare dette vil være hvilket uddannelsesniveau, der er fastsat som mindstekrav for at kunne undervise på læreruddannelserne, og hvorvidt der er fastsat et praksiskrav for at kunne undervise.

I tabellen er de danske forhold skrevet ind som eksempel.

Tabel 2
Krav til undervisere på læreruddannelser

	Danmark
Uddannelsesniveau for at kunne undervise	Læreruddannelse: professionsbachelor til lærer i folkeskolen Man ansættes som adjunkt på baggrund af akademisk uddannelse eller tilsvarende (f.eks. Master; men der kan også være tale om realkompetencer). Alternativt kan man ansættes som adjunktvikar, men ansættelse efter adjunktperioden forudsætter lektorkvalifikation.
Grundskolen	For praktikundervisning og -vejledning: Læreruddannelse. Ideelt set endvidere supplerende praktiklæreruddannelse. Pædagogikum for lærere ved de gymnasiale uddannelser Hovedfags- og sidefagseksamen på akademisk niveau (Masterniveau+); Til undervisning på teoretisk pædagogikum realkompetencer, men der forudsæt-

Gymnasierne	tes normalt supplerende uddannelse på det pædagogisk-didaktiske område. Praktikvejlederen på uddannelsesstedet, som varetager den praktiske del af pædagogikum, skal have en praktikvejlederuddannelse.
	Pædagogikum for lærere ved erhvervsskolerne
	Akademisk uddannelse på masterniveau.
Erhvervsskolerne	Til undervisning på teoretisk pædagogikum realkompetencer, men der forudsættes normalt supplerende uddannelse på det pædagogisk-didaktiske område. Praktikvejlederen på uddannelsesstedet, som varetager den praktiske del af pædagogikum, skal have en praktikvejlederuddannelse.
Praksiskrav til at kunne undervise - angiv om der er forældelsesfrist på praksiskravet (hvis ja, angiv ligeledes antal år)	<p>Læreruddannelse: professionsbachelor til lærer i folkeskolen</p> <p>Se ovenfor. Lektorkvalificering rummer også en vurdering af undervisningskompetence.</p> <p>For praktikundervisning og -vejledning: realkompetencer som lærer i folkeskolen.</p> <p>Pædagogikum for lærere ved de gymnasiale uddannelser</p> <p>Undervisning og vejledning på praktisk pædagogikum gives af kolleger med praksiserfaring.</p> <p>Pædagogikum for lærere ved erhvervsskolerne</p> <p>Undervisning og vejledning på praktisk pædagogikum gives af kolleger med praksiserfaring.</p> <p>Til undervisning på teoretisk pædagogikum forudsættes normalt praksiserfaring.</p>

2.7 Formelle kompetencekrav til dimittenderne i forskellige dele af skolesystemet

Angiv i nedenstående tabel hvilke kompetencekrav der er til undervisere på forskellige niveauer i skolesystemet. Der ønskes en udspecificering af hvilke kompetencekrav der gælder for at kunne undervise på henholdsvis grundskoleniveau og ungdomsuddannelsesniveau (alment og erhvervsfagligt gymnasialt niveau).

Tabel 3
Kompetencekrav til dimittenderne med henblik på undervisning på:

Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	<ul style="list-style-type: none"> • Professionsbacheloruddannelsen som lærer i folkeskolen • Meritlæreruddannelsen • Læreruddannelsen ved Den Frie Lærerskole Ollerup efter supplerende prøve • Lærer med udenlandske lærerkvalifikationer kan efter en konkret vurdering foretaget af Cirius få undervisningskompetencer til folkeskolen
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	<ul style="list-style-type: none"> • Kandidatuddannelse fra universitetet i et eller flere fag inden for de gymnasiale uddannelsers fagrække suppleret med pædagogikumuddannelsen • Lærer med udenlandske lærerkvalifikationer kan efter en konkret vurdering foretaget af Cirius få undervisningskompetencer til de gymnasiale uddannelser
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	<ul style="list-style-type: none"> • Lærere, der skal undervise i almene fag, skal have et uddannelsesniveau, som svarer til de relevante undervisningsfag på seminariernes læreruddannelse. De skal derudover have haft mindst 2 års lønnet erhvervsarbejde (ikke undervisning). • Lærere, der skal undervise i område- og specialefagene, det vil sige de fag, der karakteriserer uddannelsesretningen, og i visse grundfag, skal have en erhvervsuddannelse inden for området. Derudover kræves normalt supplerende videreuddannelse inden for området samt mindst 5 års erhvervs erfaring. • Lærer med udenlandske lærerkvalifikationer kan efter en konkret foretaget af Cirius vurdering få undervis-

Kilder: Rapport fra Arbejdsgruppen for supplerende læreruddannelser 2008

[Vejledning om godkendelse af udenlandske uddannelser Cirius](#)

3 Studenterkarakteristik og rekruttering

Denne del af studiet er orienteret mod hvem og hvor mange der søger læreruddannelserne. Der er altså fokus på læreruddannelsesprogrammernes generelle attraktivitet og karakteristika for de studenter, der optages. Udover spørgsmålet om rekruttering og lærerstuderendes socioøkonomiske baggrund, vil studiet omfatte beskrivelser af adgangskrav, frafald, gennemførelsestid mv.

Analyserne og komparationerne på dette område vil basere sig på tilgængelige kvantitative data i hvert af de nordiske lande, det vil sige tal fra nationale statistikagenturer, tal fra koordinerede tilmeldinger, ressourceregnskaber el. lign.

3.1 Opsummering af afsnittet

Formuler på baggrund af de oplysninger der præsenteres i dette temas enkelte afsnit en opsummering af de mest centrale nationale trends i relation til læreruddannelsen/(erne). Opsummeringen skal pege på de valgte eller mulige løsninger der fokuseres på nationalt.

Forventet omfang: 1 side.

Pædagogikumuddannelserne har en forholdsvis stabil rekruttering og en høj og stabil gennemførelsesprocent. Læreruddannelse adskiller sig fra de to andre uddannelser idet både rekrutteringen til uddannelsen og gennemførelsesprocenten i de senere år har været vigende.

Som en mulig løsning på rekrutteringsproblematikken blev meritlæreruddannelsen i 2002 oprettet. Endvidere arbejder Undervisningsministeriet for tiden på oprettelsen af en supplerende læreruddannelse netop med henblik på bl.a. at øge rekrutteringsgrundlaget til læreruddannelsen og reducerer de studerende spildtid.

En anden fremtrædende problemstilling er frafaldet på læreruddannelsen. En undersøgelse gennemført af UNI-C (2007) viser at andelen af studerende, der fuldfører læreruddannelsen, er faldet. Fra 1990 til 2004 er den gennemsnitlige andel, der fuldfører læreruddannelsen faldet med 20 procentpoint. En del af forklaring kan tilskrives et fald i de lærerstuderendes adgangskarakterer ved optagelse på uddannelsen samt at en lavere andel af de studerende kommer fra gymnasiet. I evaluering af læreruddannelsen gennemført af Danmarks Evalueringsinstitut i 2003, undersøgte man blandt andet frafaldet på læreruddannelsen. Rapporten konkluderede at seminarierne optager studerende der ikke opfylder adgangskravene, og det pointeres i forlængelse af dette, at der blandt såvel undervisere som studerende er enighed om, at de studerendes forudsætninger ved studiestart er et stort problem. Undersøgelsen konkluderer desuden at de frafaldne fordeler sig i to grupper. En gruppe, som forventede en mere akademiske uddannelse og en gruppe, som forventede en mere praksisorienteret uddannelse.

En undersøgelse af frafaldet på læreruddannelsen fra 2007 gennemført af Rektorforsamlingen viser, at de frafaldne kan opdeles i tre grupper. Den største gruppe omfatter dem, der har fravalgt læreruddannelsen til fordel for en anden uddannelse. Den andenstørste gruppe omfatter dem, som stopper pga. utilfredshed af personlig, økonomisk eller studiemæssig karakter og som ikke afklaret med hvorvidt de vil påbegynde et andet studie. De sidste og mindste

gruppe af frafaldne har ingen planer om at studere videre. Ud fra et samfundsmæssigt perspektiv er dette den mest problematiske gruppe, da de falder helt ud af uddannelsessystemet.

Undersøgelsen viser endvidere at frafaldet fastholder og endog forstærker kvindernes overvægt på læreruddannelse, idet der procentvis er flere mænd som falder fra end kvinder. Kønsfordelingen på læreruddannelsen er i forvejen skæv. I perioden fra 2003 til 2007 var der således gennemsnitlig 65 pct. kvinder og 35 pct. mænd.

3.2 Rekruttering og rekrutteringsmønstre 2003-2007

Angiv i nedenstående tabel oplysninger om rekruttering og rekrutteringsmønstre i årene 2003-2007.

Tabel 4
Rekruttering og rekrutteringsmønstre 2003-2007

Niveau	År	Antal ansøgere	Antal ansøgere til læreruddannelsen ud af samlet ansøgertal til alle videregående uddannelser (i procent)	Antal ansøgere med 1. prioritet	Antal optagne	Antal optagne på kvote 2	Antal pladser	Antal ledige pladser	Antal nystartede (reelle tilgang)
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	2003	9924	8,9 %	4872	4314	Se note 1	4.275	-39	4315
	2004	9299	8,3 %	4663	4175	-	4.340	165	4.115
	2005	8373	7,3 %	4047	3810	-	4.340	530	3.589
	2006	7358	6,5 %	3559	3479	-	4.557	1.078	3.479
	2007	6337	5,4 %	2954	2896	-	4.557	1.661	2.960
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	2003	Se note 2	Se note 3	Se note 4	378	Se note 4	400	22	378
	2004	-	-	-	388	-	400	12	388
	2005	-	-	-	392	-	400	8	392
	2006	-	-	-	395	-	400	5	395
	2007	-	-	-	395	-	400	5	395
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	2003	Se note 5	Se note 3	Se note 4	254	Se note 4	Se note 5	Se note 5	254
	2004	-	-	-	312	-	-	-	312
	2005	-	-	-	311	-	-	-	311
	2006	-	-	-	337	-	-	-	337
	2007	-	-	-	337	-	-	-	337

Kilde: KOT, UVM

Note til tabel 4 (kolonnerne 'antal optagne' og 'antal nystartede'): Der er mulighed for både at angive antal optagne og antal nystartede (reelle tilgang). Det skyldes at der (i hvert fald for Danmarks vedkommende) er forskel på det antal studerende der får besked om at de er optaget og det antal studerende der reelt starter på studiet. I Danmark opgøres antallet af optagne pr. 30. juli hvert år. Den reelle tilgang af nystartede studerende opgøres pr. 30. september.

Note 1. Der findes ingen centrale opgørelser over antallet af kvote 2 ansøgere.

Note 2. Der er iflg. UVM ingen centrale opgørelser over hvor mange ansøgere, der er til de 400 pladser. Før amterne blev nedlagt var det dem, der fordelte antal pladser på gymnasierne. Efter amternes nedlæggelse har det været Undervisningsministeriet, som har fordelt antal pladser per gymnasium.

Note 3. Der er ingen centrale opgørelser over ansøgere på pædagogikumuddannelsen og derfor kan den procentvise andel ikke opgøres. Da der er tale om en overbygningsuddannelse indgår ansøgninger til pædagogikum heller ikke i opgørelsen af de samlede antal ansøgere til en videregående uddannelse.

Note 4. Da der er tale om uddannelsesstillinger, hvor kandidaten ansøger om en stilling og er til ansættelsessamtale, er spørgsmålet om prioritering og kvote 1 versus kvote 2 ikke relevante.

Note 5. De studerende som søger den pædagogiske uddannelsen for lærere ved erhvervsskolerne bliver alle optaget. Der er ikke loft på antal studerende (DEL).

3.3 Adgangskrav

Beskriv de formelle adgangskrav til læreruddannelsen/(erne), herunder udviklingen i adgangskravene de seneste fem år. De formelle adgangskrav kan fx belyses ved:

- adgangsgivende eksamen
- karaktergennemsnit (opgjort efter ECTS skala)
- specifikke niveauekrav (fx matematik...)

Forventet omfang: 1½ side

Beskriv og vurder endvidere udviklingen i de studerendes reelle indgangsniveau i forhold til både karaktergennemsnit og uddannelsesbaggrund. Karaktergennemsnittet bør beskrives med udgangspunkt i den internationale ECTS-karakterskala.

Forventet omfang: 1½ side

Læreruddannelsen:

Adgangskrav:

Adgangskravet for at blive optaget på læreruddannelsen er en studentereksamen, hf, hhx- eller htx-eksamen eller tilsvarende udenlandsk gymnasial uddannelse. Uddannelsesinstitutionerne optager i hhv. kvote 1 og kvote 2. I kvote 1 ser man udelukkende på ansøgerens karaktergennemsnit, mens uddannelsesinstitutionerne i kvote 2 foretager en samlet, individuel vurdering af ansøgerens kvalifikationer (arbejde, afsluttet erhvervsforberedende uddannelse, udlandsophold, højskoleophold, fritidsledervirksomhed eller anden relevant virksomhed i samarbejde med andre mennesker mv.). Der optages 90 pct. fra kvote 1 og 10 pct. fra kvote 2.

Udover de generelle adgangskrav for optag på læreruddannelsen er der også en række krav til adgangsgivende gymnasiale fag og niveauer i forhold til optag på undervisningsfagene.¹⁵ Den studerende skal som minimum have karakteren 7 efter 7-trinsskalaen svarende til C på ECTS-skalaen hvis det pågældende fag er på B-niveau eller karakteren 02 efter 7-trinsskalaen svarende til D på ECTS-skalaen hvis faget er på A-niveau. Dansk adskiller sig fra de andre undervisningsfag idet der er krav om at den studerende som minimum har haft dansk på gymnasialt A-niveau og minimum have opnået karakteren 7 efter 7-trinsskalaen svarende til C på ECTS-skalaen.¹⁶

Indgangsniveau:

En undersøgelse gennemført af UNI-C (2007) viser at der er sket et fald i de lærerstuderendes adgangskaraktorer ved optagelse på uddannelsen. I 1990 var den gennemsnitlige adgangskarakter udregnet efter 13-skalaen 8,2, mens den i 2004 var faldet til 8,0. Samtidig er antal af optagne studerende med en adgangskarakter på 7,5 eller derunder steget fra 18 pct. til 25 pct., mens andelen med en adgangsgivende karakter på 8,5 eller derover er faldet fra 26 pct. til 20 pct. Studenterkvaliteten i læreruddannelsen kan derfor sige at være faldende.

Størstedelen af de optagne på læreruddannelsen har en almengymnasial uddannelse. Fra 1990 til 2004 er denne andel dog faldet med knap 20 procentpoint fra 73,4 pct. til 53,8 pct. En stadig større andel af de optagne har en erhvervsgymnasial uddannelse eller en erhvervsfaglig uddannelse. I 2004 havde 13,8 pct. en erhvervsgymnasial uddannelse mod 6,5 pct. i 1990, mens 15,5 pct. i 2004 havde afsluttet en erhvervsfaglig uddannelse mod 7,1 pct. 1990.

¹⁵ Jf. § 39 i Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 219 12/03/2007

¹⁶ Jf. bilag 5 i Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 219 12/03/2007

Pædagogikumuddannelsen:

Adgangskrav:

Amtsrådet ansætter en kandidat i en uddannelsesstilling. For at blive ansat i en uddannelsesstilling skal kandidaten have bestået en kandidateksamen fra et universitet i fag der ligger inden for gymnasiets/hf's fagrække og opfylde følgende krav om faglige kompetencer:¹⁷

- beherske fagets kerneområder, grundlæggende teorier, terminologi og arbejdsmetoder,
- have overblik over og indsigt i fagets discipliner,
- være fortrolig med fagets hjælpemidler, herunder have erfaring med tidssvarende anvendelse af informationsteknologi i faglig sammenhæng,
- kunne vurdere faglige fremstillinger, herunder læremidler,
- kunne formulere, bearbejde og perspektivere fagets problemstillinger med henblik på formidling skriftligt og mundtligt,
- kunne tilegne sig nye emneområder efter behov og i takt med fagets udvikling samt have tilstrækkelige kundskaber og færdigheder i dansk sprog.

Merit:

Skolens leder kan efter ansøgning fritage en kandidat for dele af forløb i en uddannelsesstilling såfremt lederen ud fra en konkret vurdering af den pågældendes faglige og pædagogiske kvalifikationer skønner, at den pågældendes kvalifikationer, for hvilke der ansøges om merit, ligeværdigt kan erstatte et tilsvarende forløb i uddannelsen. Ved tildeling af merit øges omfanget af egenundervisning i uddannelsesstillingen med et omfang svarende til det meritgivende forløb.

Pædagogisk uddannelse for lærere ved erhvervsskolerne

Adgangskrav:

For at blive optaget kræves det at ansøgeren har faglig kompetence i de fag, han/hun skal undervise i, både når det gælder værkstedsfag eller almene fag på eud-uddannelserne eller fag på gymnasialt niveau på hhx og htx jf. afsnit 2.8.

Merit:

Uddannelsesinstitutionen kan fritage kandidaten fra den teoretiske del og for den tilhørende teoretiske prøve, hvis vedkommende har¹⁸:

- bestået pædagogikum ved de almene gymnasiale uddannelser
- en folkeskolelæreruddannelse
- har sidefag i pædagogik eller en højere pædagogisk uddannelse
- har bestået uddannelsen til voksenunderviser eller tilsvarende

Kilder:

Den Koordinerede tilmelding: [KOT](#)

UNI-C (2007): "[De lærerstuderende dropper ud](#)"

Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, LBK nr. 579 af 09/06/2006 ([Lov - læreruddannelsen](#))

Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 219 12/03/2007 ([Bekendtgørelse](#))

Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 895 09/07/2007

Bekendtgørelse om den pædagogiske uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne, BEK nr. 677 af 12/07/1996 ([Bekendtgørelse - erhvervsfagligt](#))

Bekendtgørelse om undervisningskompetencer i de gymnasiale uddannelser, BEK nr. 1743 af 13/12/2006. ([Bekendtgørelse - pædagogikum](#))

¹⁷ Jf. kapitel 1 i *Bekendtgørelse om undervisningskompetencer i de gymnasiale uddannelser, BEK nr. 1743 af 13/12/2006*

¹⁸ Jf. § 24 i *Bekendtgørelse om den pædagogiske uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne, BEK nr. 677 af 12/07/1996*

3.4 Lærerstuderendes baggrund

Angiv i nedenstående skemaer oplysninger om de lærerstuderendes baggrund i forhold til de studerendes:

- Køn
- Etnicitet (oplys hvilken definition af etnicitet der anvendes)
- Gennemsnitsalder
- Uddannelsesbaggrund

Hvis denne data ikke er tilgængelig, kan de lærerstuderendes baggrund beskrives på baggrund af gennemførte undersøgelser.

Tabel 5
Den kønsmæssige fordeling på læreruddannelserne (procent)

Niveau	År	Kvinder	Mænd
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	2003	65	35
	2004	63	37
	2005	64	36
	2006	67	33
	2007	65	35
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	2003	Se note 1	Se note 1
	2004	-	-
	2005	-	-
	2006	-	-
	2007	-	-
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	2003	Se note 1	Se note 1
	2004	-	-
	2005	-	-
	2006	-	-
	2007	-	-

Kilde: DPU, KOT, SDU

Note 1. Der foreligger ikke opgørelser over kønsfordelingen på pædagogikumuddannelserne.

Tabel 6
Fordelingen i forhold til etnicitet på læreruddannelserne (procent)

Niveau	År	National etnisk baggrund	Anden etnisk baggrund end den nationale
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	2003	93	7
	2004	93	7
	2005	94	6
	2006	-	-
	2007	-	-
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	2003	Se note 1	Se note 1
	2004	-	-
	2005	-	-
	2006	-	-
	2007	-	-

Fortsættes næste side...

... fortsat fra forrige side

Niveau	År	National etnisk baggrund Anden etnisk baggrund end den nationale	
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	2003	Se note 1	Se note 1
	2004	-	-
	2005	-	-
	2006	-	-
	2007	-	-

Kilde: KOT, SDU, DEL

Note 1. Der foreligger ikke opgørelser over fordelingen i forhold til etnicitet på pædagogikumuddannelserne.

Definition: Anden etnisk baggrund end den nationale dækker over personer, der enten er indvandrere eller hvor man er født i Danmark, men hvor ingen af forældrene er født i Danmark

Tabel 7
De studerendes gennemsnitalder (ved studiestart)

Niveau	År	Gennemsnitsalder
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	2003	26,4
	2004	26,1
	2005	25,9
	2006	25,5
	2007	-
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	2003	Se note 1
	2004	-
	2005	-
	2006	-
	2007	-
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	2003	Se note 1
	2004	-
	2005	-
	2006	-
	2007	-

Kilde: KOT, DEL, SDU

Note 1. Der foreligger ikke opgørelser kandidaternes gennemsnitsalder på pædagogikumuddannelsen.

3.5 Gennemførelsestid, frafald og frafaldstidspunkt

Angiv i nedenstående skema oplysninger om gennemførelsestid og frafald ud fra følgende punkter:

- Fuldførelsesprocent
- Gennemsnitlig gennemførelsestid
- Antal studerende som gennemfører på normeret tid

Hvis data ikke er tilgængelig, kan de lærerstuderendes baggrund beskrives på baggrund af gennemførte undersøgelser.

Tabel 8
Gennemførelsestid

Niveau	År	Fuldførelsesprocent ¹⁹	Gennemsnitlig gennemførelsestid	Antal studerende som gennemfører på normeret tid
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	2003	64,1	4,2	Se note 1
	2004	62,9	4,3	-
	2005	62	4,3	-
	2006	-	-	-
	2007	-	-	-
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	2003	94	-	329
	2004	96,6	-	344
	2005	89 (Se note 2)	-	345
	2006	-	-	-
	2007	-	-	-
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	2003	98	1½ år	-
	2004	98	1½ år	-
	2005	98	1½ år	-
	2006	98	1½ år	-
	2007	98	1½ år	-

Kilde: KOT, rapport om supplerende læreruddannelse, DEL, SDU

Note 1. Central opgørelse over antal studerende som gennemfører på normeret tid findes ikke.

Note 2. Gennemførelsesprocenten for 2005 er lavere end de andre år, men dette skyldes at en stor andel af de studerende har holdt orlov i løbet af uddannelsen. Det forventes at ca. 6 pct. flere studerende afslutter uddannelsen på et senere tidspunkt.

Angiv i nedenstående skema oplysninger om frafald.

Hvis data ikke er tilgængelig, kan de lærerstudendes baggrund beskrives på baggrund af gennemførte undersøgelser.

Tabel 9
Frafald

Niveau	År	Frafald i procent	Gennemsnitlig frafaldstid
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	2003	35,9	Se note 1
	2004	37,1	-
	2005	36,9	-
	2006	-	-
	2007	-	-
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	2003	6	-
	2004	3,4	-
	2005	5	-
	2006	-	-
	2007	-	-
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	2003	2	-
	2004	2	-
	2005	2	-
	2006	2	-
	2007	2	-

Kilde: KOT, SDU, DEL

Note 1. Centrale opgørelser over gennemsnitlig frafaldstid findes ikke.

¹⁹ Fuldførelsesprocenten er andelen af studerende, som er påbegyndt en uddannelse et givent tællingsår, der ender med (eller estimeres til at ende med) at fuldføre uddannelsen.

Beskriv på baggrund af relevante undersøgelser af frafald mønstre for frafald, herunder frafaldstidspunkt, dvs. det tidspunkt i uddannelsesforløbet de studerende typisk falder fra (i forbindelse med praktikken, bacheloropgave etc.). Hvis muligt, beskriv gerne mønstre for frafald i forhold til de studerendes alder, køn og etnicitet.

Forventet omfang: 1 side.

Beskriv på baggrund af relevante undersøgelser endvidere årsager til frafald, herunder evt. udviklingen i årsager til frafald. Der bør i beskrivelsen skelnes mellem frafald af studierelaterede årsager og andre årsager til frafald.

Forventet omfang: 1 side.

Læreruddannelsen:

En undersøgelse gennemført af UNI-C (2007) viser at andelen af studerende, der fuldfører læreruddannelsen, er faldet. Fra 1990 til 2004 er den gennemsnitlige andel, der fuldfører læreruddannelsen faldet med 20 procentpoint. En del af forklaring kan tilskrives et fald i de lærerstuderendes adgangskarakterer ved optagelse på uddannelsen samt at en lavere andel af de studerende kommer fra gymnasiet som beskrevet i afsnit 3.3.

En ny undersøgelse af danske professionsuddannelser, gennemført af Anvendt Kommunalforskning (AKF), viser, at fuldførelsesprocenten på læreruddannelsen i perioden 1990-2006 er faldet fra godt 85 procent til 70 procent for kvindelige studerende og fra 79 pct. til 55 pct. for mandlige studerende. Den gennemsnitlige fuldførelsesprocent for alle studerende var i 2006 65 procent. Undersøgelsen viser videre at af de der afbrød uddannelsen er kun 32 procent i gang med en anden uddannelse 15 måneder senere. Læreruddannelsen er den professionsuddannelse i Danmark med det største fald i gennemførelsesprocent. Der gives bl.a. følgende forklaringer: Fald i faglige forudsætninger, relativt høj alder ved studiestart, mangelfuld sammenhæng mellem teori og praktik, for lidt dialog undervisningen og for lidt personlig feedback fra undervisere.

I 2003 gennemførte Danmarks Evalueringsinstitut en evaluering af læreruddannelsen. Her undersøgte man bl.a. frafaldet på læreruddannelserne og årsager til frafald gennem dels selvevalueringerne fra de deltagende uddannelsesinstitutioner dels en fokusgruppeundersøgelse blandt frafaldne lærerstudende.²⁰

De deltagende lærerseminarier vurderede overordnet set at frafald fra uddannelsen er ønskeligt, særligt i betragtning af at flertallet af seminarierne optager alle ansøgere der opfylder adgangskravene. Seminarierne giver generelt udtryk for at det ikke er hensigtsmæssigt at alle optagne i sidste ende bliver færdiguddannede lærere.

De seminarier, der selv på mere systematisk vis har undersøgt årsager til frafald, afdækkede stort set samme mønstre i frafaldsårsager som den fokusgruppeundersøgelse der blev gennemført. I grove træk kan de frafaldne studerende deles i to grupper (hvis relative størrelse ikke kan fastsættes nærmere i forhold til hvilke forventninger de studerende havde til uddannelsen):

- 1 Frafaldne som forventede en akademiske uddannelse
- 2 Frafaldne som forventede en praksisuddannelsen

Den første gruppe af frafaldne synes at de lærte for lidt på uddannelsen, og at studieintroforløbet var for tyndt og med for lidt fagligt indhold. De kritiserede særligt manglende muligheder for fordybelse og de oplevede at arbejdspresset var alt for lille. De efterlyser også højere adgangskrav til uddannelsen. Den anden gruppe frafaldne har firkantet sagt den modsatte oplevelse af uddannelsen; de synes uddannelsen er for teoretisk og for langt fra virkeligheden. De har følt sig fagligt utilstrækkelige og under et for hårdt pres. Seminarierne nævnte derudover

²⁰ Bemærk at denne undersøgelse ligger før reformen i 2006.

en række begrundelser for frafald som relaterer sig til forhold der ligger uden for uddannelsen, nemlig de studerendes personlige og sociale forhold.

Fokusgruppeundersøgelsen blandt frafaldne lærerstuderende viste endvidere at begge grupper af frafaldne generelt var utilfredse med undervisningsformen i uddannelsen og mener at mange af de medstuderende er for uengagerede og ansvarsløse. Begge grupper kritiserer dog undervisningens form og særligt den dominerende brug af gruppearbejde – som nogle mener bare er en fortsættelse af undervisningsformen i gymnasiet.

Landsdækkende undersøgelse af frafaldet på læreruddannelsen – oktober 2005

Rektorerne på landets daværende 18 lærerseminarier besluttede i foråret 2002 at lave en større undersøgelse af frafaldet og studiemiljøet på læreruddannelsen. Udgangspunktet var, at hver fjerde valgte at droppe ud af læreruddannelsen, hvilket gav anledning til bekymring på seminarierne og i Undervisningsministeriet. I den politiske debat er der stor interesse for frafaldsproblematikken på lærerseminarierne - ligesom på landets øvrige uddannelsesinstitutioner. I år 2000 valgte f.eks. ca. 17 procent på landsplan helt at forlade uddannelsessystemet. Frafaldsprocenten for mange uddannelser er dog langt højere. Kun 75 pct. gennemførte læreruddannelsen i 2002. Den færdige rapport om frafaldet på lærerstudiet er baseret på oplysninger fra 693 studerende, som valgte at forlade lærerstudiet i 2002.

Sammenholdt med hele årgangens kønsfordeling med 70 pct. kvinder og 30 pct. mænd frafalder en større andel mandlige studerende. Det betyder, at frafaldet fastholder og endog forstærker kvindernes overvægt på læreruddannelsen.

Samlet set viser undersøgelsen, at mænd, studerende over 30 år eller en studerende optaget via kvote 2 og med Hf-eksamen har en større risiko for at forlade læreruddannelsen. Dette kan dog ikke generaliseres til "den typiske frafaldne studerende", da frafaldet findes i alle grupper af studerende.

Undersøgelsen omfatter et bud på tre kategorier af studerende, der dropper ud:

- 1 "Studieskifterne"
- 2 "De usikre"
- 3 "Studiestopperne".

Studieskifterne er den største gruppe og omfatter dem, der har fravalgt læreruddannelsen til fordel for en anden uddannelse. Ca. ¼ af de frafaldne er i kategorien "de usikre". Dette er den gruppe af personer der stopper pga. utilfredshed af personlig, økonomisk eller studiemæssig karakter og som ikke afklaret med hvorvidt de vil påbegynde et andet studie. De sidste og mindste gruppe af frafaldne har ingen planer om at studere videre. Ud fra et samfundsmæssigt perspektiv er dette den mest problematiske gruppe, da de falder helt ud af uddannelsessystemet.

Undersøgelsen viser at en stor gruppe af de studerende, som dropper ud af læreruddannelsen, gør det på et meget tidligt tidspunkt dvs. at de dårligt nok er kommet i gang, før de beslutter sig for at stoppe. Efter et halvt år, hvor de studerende har haft mulighed for at se uddannelsen an, er det ligeledes en del, som vælger at falde fra. Endnu en stor andel forlader uddannelsen efter afslutningen af første studieår

Begrundelserne for at forlade lærerstudiet er mange og forskellige. Der trækkes dog i undersøgelsen nogle tendenser ud af svarene. 30 pct. fortæller at de er tilfredse med uddannelsen, men dropper ud af personlige årsager. Andre 30 pct. oplyser, at de ikke brænder nok for studiet. 20 pct. peger dog på direkte utilfredshed med selve uddannelsen, men heraf er kun 3.4 pct. utilfredse med det sociale miljø, mens en lidt større andel er utilfreds med uddannelsens faglige indhold. Der er altså en overvægt af frafaldne studerende, hvis begrundelse for at forlade studiet ikke direkte vedrører forhold i læreruddannelsen.

Ser man på begrundelserne for at forlade lærerstudiet i forhold til hvornår de stopper, tegner der sig en tendens. De klareste markeringer for studieophør kommer fra gruppen af studeren-

de, der dropper ud allerede tre-syv måneder efter studiestart. Her er begrundelsen typisk af personlig karakter som f.eks. dårlig økonomi, mens en lille gruppe angiver utilfredshed med uddannelsens faglige indhold. Gruppen, som fortsætter længere tid på uddannelsen og først dropper ud 12-15 måneder efter studiestart, er derimod i højere grad utilfreds med det faglige udbytte.

Kilder:

Landsdækkende undersøgelse af frafaldet på læreruddannelsen – oktober 2005

Danmarks Evalueringsinstitut (2003): Evaluering af læreruddannelsen

Undervisningsministeriets hjemmeside: [Lærerstuderende med lave gymnasiale karakterer dropper ud](#)

4 Læreruddannelsernes struktur og vægtning af fag og faglige elementer

Denne del af studiet er orienteret mod en beskrivelse af læreruddannelsesprogrammernes indholdsmæssige struktur og vægtning af fag og faglige elementer. Den systematik som læreruddannelsesprogrammer anlægger som en skelnen mellem undervisningsfag, fagdidaktik, pædagogiske fag og praktik (de såkaldte fire søjler) vil blive anvendt som systematik for komparationerne.

Analyserne på dette område vil overvejende blive baseret på de beskrivelser af læreruddannelsesprogrammerne der foreligger i form af evalueringer og nationale bidrag til læreruddannelsesforskningen samt studieordninger og eventuelle centrale krav og retningslinjer mv..

4.1 Opsummering af afsnittet

Formuler på baggrund af de oplysninger der præsenteres i dette temas enkelte afsnit en opsummering af de mest centrale nationale trends i relation til læreruddannelsen/(erne)s indhold og uddannelsesstedernes mulighed for decentrale løsninger. Opsummeringen skal pege på de valgte eller mulige løsninger der fokuseres på nationalt.

Forventet omfang: 1 side.

Læreruddannelsen til undervisning på 1-9 (10) klassetrin er i dag en enhedsuddannelse, hvor undervisningen i undervisningsfag, fagdidaktik og de pædagogiske fag i høj grad er et integreret forløb. Med en mulig indførelse af en supplerende læreruddannelse, som beskrevet i afsnit 2.3., introduceres ideen om en konsekutiv læreruddannelse, som kan beskrives som en tonet form for bacheloruddannelse, hvor man oven på en universitetsbacheloruddannelse bygger et 1-årigt forløb bestående af pædagogik/didaktik og praktik.

Studieordningerne for de tre læreruddannelser udformes decentralt. Bekendtgørelse til læreruddannelsen adskiller sig fra mange andre bekendtgørelser, idet de enkelte fag er beskrevet langt mere detaljeret her. Bekendtgørelsen for læreruddannelsen rummer dog en række detaljerede anvisninger på, hvad de enkelte læreruddannelsesinstitutioner skal tage hensyn til ved udformningen af studieordningerne. Det kan siges at modsvare den øgede kompleksitet, som kendetegner læreruddannelsens design. Revisionen i 2006 indførte et større antal horisontale og vertikale bindinger mellem uddannelsens elementer.

4.2 Læreruddannelsens overordnede formål

Angiv i nedenstående skema læreruddannelsens overordnede formål og hvordan formålsbeskrivelsen relaterer sig til læringsudbytte ('learning outcomes' - som formuleret i den nationale og/eller europæiske kvalifikationsramme).

Tabel 10
Læreruddannelsen

s overordnede formål

Niveau	Uddannelsens overordnede formål	Er uddannelsens mål beskrevet i forhold til learning outcomes	Er learning outcomes til 1st og 2nd cycle-niveauerne (kun hvis ja i forrige kolonne)
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	Uddannelsen har til formål at uddanne lærere til folkeskolen og tillige at give et grundlag for anden undervisning. Uddannelsen skal give de studerende den faglige og pædagogiske indsigt og praktiske skoling, der er nødvendig for at kunne virke som lærer, og skal bidrage til at fremme de studerendes personlige udvikling samt bidrage til at udvikle deres interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund. Uddannelsen skal give de studerende grundlag for videreuddannelse.	Nej - se note 1	Nej - se note 1
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	<p>Målet med pædagogikum er, at kandidaten opnår:</p> <p>1) Undervisningsfærdighed, herunder indsigt og færdighed i at</p> <ul style="list-style-type: none"> a) planlægge, gennemføre og evaluere undervisningen med inddragelse af læremidler, it, av-midler, studiecentre og udadrettede aktiviteter, b) anvende forskellige fagdidaktiske principper og forskellige undervisnings- og arbejdsformer, c) indkredse elevernes forudsætninger og forventninger til undervisningen, d) understøtte elevernes forskellige læringsstrategier, e) samarbejde med eleverne om tilrettelæggelsen af det mundtlige og skriftlige arbejde i faget, f) planlægge og gennemføre forskellige evaluerings- og prøveformer, g) indgå i vejlednings- og supervisionsprocesser, h) samarbejde med andre lærere om undervisningen i de enkelte fag, på tværs af fagene og i relation til skolen som helhed for at styrke sammenhængen og progressionen for eleverne og i) planlægge, gennemføre og evaluere faglige og pædagogiske udviklingsaktiviteter i fagene og i forhold til skolens samlede aktiviteter og målsætning. <p>2) Viden om stx og hf som skoleformer, herunder om</p> <ul style="list-style-type: none"> a) regelgrundlaget for arbejdet som lærer og om beslutningsprocesserne på et gymnasium, studenterkursus, hf-kursus og VUC og b) pædagogisk udvikling samt skole- og organisationsudvikling. <p>3) Viden om teoretisk pædagogik (almenpædagogik og fagdidaktik), herunder evne til kritisk refleksion over egen undervisningspraksis og dennes sammenhæng med teoretisk-pædagogiske overvejelser.</p>	Nej - se note 1	Nej - se note 1

4) Indsigt i uddannelsernes samspil med det omgivende samfund.

Fortsættes næste side...

Niveau	Uddannelsens overordnede formål	Er uddannelsens overordnede mål beskrevet i forhold til learning outcomes	Er learning outcomes relateret til 1st og 2nd cycle-niveauerne (kun hvis ja i forrige kolonne)
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	Formålet med uddannelsen er, at deltageren får det teoretiske og praktiske pædagogiske grundlag for at arbejde som lærer ved en erhvervsskole. Uddannelsen skal bidrage til deltagerens professionelle og personlige udvikling og forudsætninger for pædagogisk efter- og videreuddannelse.	Nej - se note 1	Nej - se note 1

Note 1. Man er i gang med en revision af bekendtgørelserne på baggrund af den nye kvalifikationsramme.

4.3 Læreruddannelsen/(erne)s indholdsmæssige struktur

Beskriv læreruddannelsen/(erne)s indholdsmæssige struktur herunder forhold mellem obligatoriske og ikke obligatoriske fag. Beskrivelsen skal tydeliggøre variationen i de forskellige uddannelsesprogrammer, herunder om der de samme læringsmål på tværs af uddannelsesinstitutioner.

Forventet omfang: ½ side

Besvarelsen skal suppleres af en figur der illustrerer strukturen.

De tre læreruddannelser har forskellige sigte og derfor forskellige læringsmål. Der er dog tale om de samme læringsmål på tværs af uddannelsesinstitutioner inden for samme læreruddannelse.

Første del af kapitel 4 er om læreruddannelsen. Følgende kilder ligger til grund for beskrivelserne:

Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, LBK nr. 579 af 09/06/2006 ([Lov - læreruddannelsen](#))

Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 219 12/03/2007 ([Bekendtgørelse](#))

Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, BEK nr. 895 09/07/2007

Studieordninger for læreruddannelsen inddrages kun i et lille omfang i den følgende beskrivelse, da der ikke er en national studieordning. Studieordningerne for de enkelte læreruddannelser udformes decentralt på de enkelte uddannelsesinstitutioner. Bekendtgørelsen for læreruddannelsen rummer imidlertid en detaljeret række af kriterier for udformningen af studieordningerne.

Pædagogikumuddannelsen beskrives i afsnit 4.10, mens den pædagogiske uddannelse for lærere ved erhvervsskolerne beskrives i afsnit 4.11.

Professionsbachelor som lærer i folkeskolen (Danmark)					
Undervisningsfag		Fællesfag			
Obligatorisk linje fag	Ikke-obligatorisk linje fag	Praktik	Pædagogiske fag	Andre fællesfag	Bachelorprojekt
72 ECTS	1 fag af 72 ECTS eller 2 fag af hver 36 ECTS	36 ECTS	33 ECTS	17 ECTS	10 ECTS
240 ECTS					

Kilde: Bekendtgørelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen

Læreruddannelsen

Obligatoriske fag versus ikke-obligatoriske fag.

De studerende vælger to eller tre undervisningsfag. Det første undervisningsfag er obligatorisk og den studerende har valgt imellem dansk, matematik eller naturfagligt fællesforløb (optakt til fysik/kemi eller natur/teknik). I Juni 2008 blev alle professionshøjskoler, som ønsker det, dog tilbudt en ny model for naturfag med natur/teknik som forsøgsmodel fra studieåret 2008/09. Modellen giver studerende, som vælger det naturfaglige undervisningsfag, undervisningskompetence i både natur/teknik og i enten fysik/kemi, biologi eller geografi. De resterende undervisningsfag vælges frit blandt folkeskolens fag. De resterende fag på læreruddannelsen (pædagogiske fag, andre fællesfag og praktikken) er obligatoriske.

Pædagogikumuddannelserne

Alle fagene på den teoretiske del er obligatoriske medmindre den studerende har fået merit.

4.4 Undervisningsfagenes (linjefag) omfang, placering og indhold

Beskriv de overordnede rammer for undervisningsfagene i forhold til følgende:

- Det samlede antal ECTS-point for undervisningsfagene
- Antal undervisningsfag de studerende (minimum og maksimum) skal vælge
- Graden af valgfrihed (er der f.eks. undervisningsfag der er obligatoriske)
- Krav til specialisering

Forventet omfang: 1 side

Tabel 11
Undervisningsfagenes omfang

Fag	Antal ECTS-point	Antal timer i alt Se note 1
Obligatorisk undervisningsfag	72	480
Ikke-obligatorisk undervisningsfag	72 eller 2 x 36	480
I alt	2 eller 3	144
		960

Note 1. Der er kun tale om et vejledende timetal. Den enkelte uddannelsesinstitution fastlægger i studieordningen antal let af undervisningstimer.

De studerende skal vælge undervisningsfag svarende til 144 ECTS-point. Det første undervisningsfag er obligatorisk, svarer til 72 ECTS-point og et af følgende fag vælges:

- dansk aldersspecialiseret mod begynder- og mellemtrin eller dansk aldersspecialiseret mod mellem- og sluttrin
- naturfagligt fællesforløb som indledning til fysik/kemi og natur/teknik
- matematik aldersspecialiseret mod begynder- og mellemtrin eller matematik aldersspecialiseret mod mellem- og sluttrin.

Herefter skal den studerende vælge enten et undervisningsfag på 72 ECTS-point eller 2 undervisningsfag på hver 36 ECTS-point. De ikke-obligatoriske undervisningsfag på hver 36 ECTS-point er engelsk, historie og idræt, mens undervisningsfagene på 36 ECTS-point er billedkunst, biologi, dansk som andetsprog, fransk, geografi, hjemkundskab, kristendomskundskab/religion, materielt design, musik, samfundsfag, specialpædagogik og tysk.

Alle de obligatoriske undervisningsfag indledes med et fællesforløb svarende til 36 ECTS-point, hvorefter de sidste 36 ECTS-point er til specialisering. Som det fremgår af ovenstående er der krav til den studerende om aldersspecialisering, såfremt der vælges dansk eller matematik.

Beskriv herefter undervisningsfagenes placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er fagene placeret på uddannelsen?
- Er undervisningsfagene integreret i eller adskilt fra undervisning i fagdidaktik og/eller de pædagogiske fag?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for undervisningsfagene

Forventet omfang: 1 side

Fagenes placering på uddannelsen afhænger af den enkelte uddannelsesinstitution, da dette fastlægges i studieordningerne, dog indenfor bekendtgørelsens rammer.

Ifølge bekendtgørelsen er uddannelsesinstitutionen forpligtet til at tilrettelægge uddannelsen således at der finder *et forpligtende samspil sted imellem uddannelsens fag*. Uddannelsesinstitutionen er i den forbindelse forpligtet til at tilrettelægge uddannelsen således at der i perioder arbejdes med emner og temaer, hvor der finder et samarbejde sted mellem de pædagogiske fag, praktik og undervisningsfagene, og hvor mere end et af den studerendes undervisningsfag indgår.

Undervisning i fagdidaktik er en integreret del af undervisningen i undervisningsfagene. Uddannelsesinstitutionen skal desuden sørge for at der i undervisning af det obligatoriske undervisningsfag er et integreret element bestående af pædagogiske fagområder svarende til 6 ECTS i det pågældende fags fællesforløb og 6 ECTS-point i hvert af det pågældende fags specialiseringsforløb.

I bekendtgørelsen er der for hvert undervisningsfag en beskrivelse af de overordnede mål med undervisningen i faget samt en beskrivelse af de centrale kundskabs- og færdighedsområder, som den studerende opnår kompetencer inden for. Disse er ikke formuleret i henhold til den nye kvalifikationsramme.

4.5 Fagdidaktikkens omfang, placering og indhold

Angiv i nedenstående skema fagdidaktikkens omfang i forhold til antal ECTS-point.

Tabel 12

Fagdidaktikkens omfang

	Fag	Antal ECTS-point
	-	-
	-	-
	-	-
I alt	-	-

Beskriv herefter fagdidaktikkens placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er undervisningen i fagdidaktik placeret på uddannelsen?
- Er de fagdidaktiske fag integreret i undervisning af undervisningsfagene og/eller de pædagogiske fag, fx i form af et særskilt samarbejdsforløb?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for undervisningen i fagdidaktik

Forventet omfang: 1 side

Undervisning i fagdidaktik er en integreret del af undervisningen i undervisningsfagene. Der er ikke udspecificeret antal ECTS-point i bekendtgørelsen for læreruddannelsen, men eller mål for læringsudbytte i fagdidaktik er beskrevet for hvert enkelt fag.

4.6 De pædagogiske fags omfang, placering og indhold

Angiv i nedenstående skema antal ECTS-point for hvert af de pædagogiske fag.

Tabel 13

De pædagogiske fags omfang

	Fag	Antal ECTS-point
	Almen didaktik	Se note 1
	Psykologi	-
	Pædagogik	-
I alt	3	33 ECTS

Note 1. I bekendtgørelsen er der ikke udspecificeret antal ECTS-point per fag.

Beskriv herefter de pædagogiske fags placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er fagene placeret på uddannelsen?
- Er de pædagogiske fag integreret i eller adskilt fra undervisning i fagdidaktik og/eller undervisningsfagene, fx i form af et særskilt samarbejdsforløb?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for de pædagogiske fag

Forventet omfang: 1 side

Rammerne for fagenes placering findes i bekendtgørelsen og afhænger på baggrund heraf af den enkelte uddannelsesinstitution og skal beskrives i studieordningen.

Hvad angår samspil med de øvrige fag se 4.4.

Af bekendtgørelsen fremgår det at de pædagogiske fag (Pædagogik, psykologi, almen didaktik) beskæftiger sig med lærerens arbejde, med undervisning, opdragelse og læring i skolen. Der anlægges såvel et analytisk som et handlingsrettet blik på pædagogisk virksomhed. Al-

men didaktiks særlige fokus er viden, begreber, teorier om planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning i skolen. Psykologis særlige fokus er viden, begreber, teorier om børns og unges læring, udvikling og sociale samspil. Pædagogiks særlige fokus er viden, begreber og teorier om undervisning, dannelse, uddannelse, opdragelse og socialisation i en samfundsmæssig sammenhæng.

Almen didaktik, psykologi og pædagogik bidrager med fagenes særlige perspektiver og kompetenceområder i samarbejde om følgende fire temaer:

- 1 Skole-hjemsamarbejde
- 2 Elever med anden etnisk baggrund end dansk
- 3 Klasserumsledelse
- 4 Specialpædagogiske problemstillinger

I bekendtgørelsen er beskrevet de centrale kundskabs- og færdighedsområder, den studerende opnår kompetencer inden for, for hvert af de pædagogiske fag.

4.7 Andre fællesfag

Angiv i nedenstående skema antal ECTS-point for hvert af de fælles/obligatoriske fag.

Tabel 14
Andre fællesfags omfang

	Fag	Antal ECTS-point
	kristendomskundskab/ livs- oplysning/ medborgerskab	17
I alt	1	17

Beskriv herefter de andre fællesfags placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er fagene placeret på uddannelsen?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for de andre fællesfag

Forventet omfang: 1 side.

Fagenes placering på uddannelsen afhænger af den enkelte uddannelsesinstitution, da dette fastlægges i studieordningerne

I bekendtgørelsen er beskrevet de centrale kundskabs- og færdighedsområder, den studerende opnår kompetencer inden for, i kristendomskundskab/ livs-oplysning/ medborgerskab.

4.8 Praktikkens omfang, organisering og indhold

Angiv i nedenstående tabel praktikkens omfang:

Tabel 15
Praktikkens omfang

Antal ECTS for den samlede praktikperiode	36
Antal uger for den samlede praktikperiode	24

Er der krav til antallet/omfanget af konfrontationstimer? Nej. Se note 1.
Hvis ja skriv antallet.

Note 1. Der er i bekendtgørelsen for læreruddannelsen krav om at den studerendes gennemførelse af praktiken på praktikstedet skal omfatte konfrontationstimer, men ingen krav om antal af konfrontationstimer.

Beskriv herefter praktikkens placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er praktikken placeret på uddannelsen?
- Sker der en faglig bedømmelse af den studerendes præstation i praktikken?
- Hvad er kravene til praktikstedet?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for praktikken

Forventet omfang: 1 side

Praktikken i den danske læreruddannelse er detailreguleret. Den studerende skal have praktik i alle de valgte undervisningsfag og i alle fire studieår. Samlet set skal den studerende have 297 praktiktimer forstået som undervisningslektioner af 45 minutter, hvor den studerende deltager i undervisning af elever.²¹ I praktikken indgår en sammenhængende periode på 7-9 uger, skoleperioden, der placeres i 3. eller 4. studieår og som afsluttes med, at den studerende selvstændigt forestår undervisningen.

Bedømmelse

Den studerendes præstation i praktik skal løbende for hvert studieår bedømmes med bestået eller ikke-bestået. Bedømmelsen foretages af uddannelsesinstitutionen og skal tage udgangspunkt i en bedømmelse af den studerendes forberedelse, gennemførelse og efterbehandling af praktik, og om den studerende i forhold til uddannelsens progression har opnået tilstrækkelig kompetence til at anvende praktikfagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Uddannelsesinstitutionen skal til bedømmelse indhente følgende skriftlige, begrundede indstillinger:

- fra praktikstedet om, hvorvidt praktikstedet vurderer, at den studerende ud fra sit faglige og pædagogiske niveau er egnet til at undervise elever, og
- fra en eller flere af uddannelsesinstitutionens undervisere, der i relevant omfang har deltaget i forberedelse og efterbehandling af den studerendes praktik, om hvorledes den enkelte underviser finder, at den studerendes præstation bør bedømmes.

Målet med praktikken er at skabe en kobling mellem teori og praksis med henblik på, at den studerende erhverver teoretisk funderede praktiske færdigheder i at forberede, gennemføre og evaluere undervisningsforløb. Faget praktik er karakteriseret ved to centrale kompetencer. Dels praktisk/pædagogisk kompetence, der retter sig mod lærerens arbejde med børn og unge, dels analytisk kompetence, der retter sig mod at undersøge egen og andres praksis med henblik på en fortsat udvikling. Faget har derfor fokus på forholdet mellem praktiske og teoretiske erfaringsdannelser som forudsætning for den studerendes egen almene lærerfaglige læring og udvikling.

Uddannelsesinstitutionen skal tilrettelægge praktikken således, at der gennem alle praktikperioder sker en uddannelsesmæssig progression i forhold til praktikkens mål og uddannelsens formål.

Foruden de overordnede mål er der i bekendtgørelsen for hver studieår beskrevet de centrale kundskabs- og færdighedsområder den studerende opnår kompetencer inden for.

4.9 Kobling mellem teori og praksis

Beskriv og vurder koblingen mellem de teoretiske fag (undervisningsfagene, fagdidaktikken og de pædagogiske fag) og praktikken. Stilles der fx krav om at forberedelse, gennemførelse og efterbehandling af praktikken sker i samarbejde med de pædagogiske fagområder og de relevante undervisningsfag.

Forventet omfang: 1 side

Beskriv endvidere relationen mellem teorilærere (undervisningsfag, fagdidaktik og pædagogiske fag) og praktiklærere, fx graden af samarbejde mellem de to lærergrupper.

²¹ Derudover er der afsat 8 timer til praktikundervisning og 19 timer til praktikvejledning jf. kap. 2 stk. 4 i bekendtgørelsen

Forventet omfang: 1 side

Samspil mellem praktik og læreruddannelsens øvrige fag

Den studerendes arbejde med mål, dokumentation og evaluering af egen læring og lærerfaglige udvikling i praktikken er et fællesområde for praktikken og læreruddannelsens øvrige fag. Forudsætninger for observation, analyse og dokumentation af lærervirksomhed, herunder undersøgelse af undervisning, samarbejde og kommunikation i skolen udvikles i samarbejde mellem praktikken og uddannelsens øvrige fag gennem alle studieår.

Praktikken på 4. årgang kan i særlig grad bidrage til den studerendes arbejde med professionsbachelorprojektet.

I den seneste reform af læreruddannelsen lægges der eksplicit vægt på styrkelse af sammenhængen mellem undervisningsfag, fagdidaktik, pædagogiske fag og praktik. I evalueringen af den foregående læreruddannelse (2003) blev det påpeget, at relationen mellem teori og praksis udgør et problem, hvilket førte til en anbefaling af at samarbejdet mellem linjefag, pædagogiske fag og praktik, særligt på indholdssiden, blev styrket. Betonningen af sammenhæng i 2006-loven kan ses som et svar på denne anbefaling.

Det sker i relation til flere af uddannelsens elementer.

- Praktikken skal forberedes, gennemføres og efterbehandles i samarbejde med de pædagogiske fagområder og de relevante undervisningsfag så at praktikken kan inddrages i professionsbachelorprojektet. Målet med praktik er således at skabe en kobling mellem teori og praksis med henblik på den studerendes erhvervelse af praktiske færdigheder i at forberede, gennemføre og evaluere undervisningsforløb.
- Professionsbachelorprojektet skal udarbejdes i tilknytning til et af den studerendes igangværende eller gennemførte undervisningsfag og i sammenhæng med de pædagogiske fag.
- Uddannelsesinstitutionen skal i sin studieordning tilrettelægge uddannelsen sådan at der etableres et samarbejde mellem de studerende og underviserne i undervisningsfagene, de pædagogiske fag og praktikken.

Relationen mellem teorilærere og praktiklærere

Iflg. bekendtgørelsen skal uddannelsesinstitutionen gennem sin tilrettelæggelse af uddannelsen i studieordningen sikre, at der etableres et samarbejde mellem de studerende og underviserne i linjefagene, i de pædagogiske fag og i praktikken. Uddannelsens skal i studieordningen fastsætte for det indbyrdes samarbejde mellem underviserne i uddannelsens fag og for samarbejdet mellem underviserne og de studerende. Det skal endvidere fremgå, hvorledes samarbejde mellem undervisere understøtter samspillet mellem uddannelsens fag og fagområder.²²

Danmarks Evalueringsinstituts evaluering af læreruddannelsen fra 2003 viste, at der var meget forskellige praksis på seminarierne i forhold til hvor meget og hvilken type sammenhæng der skabes mellem det der foregår i de studerendes praktik og undervisningen på seminarierne. Rapporten viste også at det i de fleste tilfælde var den studerende som bar samarbejdet. Evalueringsgruppen anbefalede i denne sammenhæng at seminarierne skulle styrke samarbejdet og herunder formaliserer det.

4.10 Pædagogikum i det almene gymnasium

Pædagogikum kan efter bekendtgørelsen gennemføres på to forskellige måder i henholdsvis en toårig og en etårig uddannelsesstilling. De to former for uddannelsesstilling adskiller sig først og fremmest gennem omfanget af egen-undervisningen. Beskrivelsen i dette kapitel ta-

²² Jf. § 28 i *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, BEK nr. 219 12/03/2007

ger udgangspunkt i den toårige uddannelsesstilling, men hovedpunkterne i de to slags pædagogikumforløb er nogenlunde ens.

Nedenstående figur illustrerer pædagogikumuddannelsens opbygning:

Praktisk		Teoretisk
1. semester	Introduktion	Kursus i almenpædagogik, modul 1
	Praktik 1	Fagdidaktik A
	Sidefagssupplering	Kursus i fagspecifik it-anvendelse
2. semester		Kursus i almenpædagogik, modul 2
	Praktik 2	
	Sidefagssupplering	
3. semester	Egen-undervisning 1320 timer	Kursus i almenpædagogik, modul 3
		Fælleskursus i fagdidaktik og almenpædagogik
		Fagdidaktik B
		Kursus i organisationskultur og skoleudvikling
		Kursus i alment gymnasierelevant it
4. semester		
		Teoretisk opgave
		530 timer

Kilde: [UVMs vejledning vedrørende pædagogikum i de almene gymnasiale uddannelser](#)

4.10.1 Teoretisk pædagogikum

Teoretisk pædagogikum består af kurser i:

- fagdidaktik,
- almenpædagogik,
- evaluering, organisationskultur og skoleudvikling, samt
- alment gymnasierelevant it.

De overordnede mål er beskrevet i bilag 1 i Bekendtgørelse om undervisningskompetencer i de gymnasiale uddannelser, BEK nr. 1743 af 13/12/2006. Kurserne er fordelt på 1. og 2. år af uddannelsesstillingen (se 4.3). De almenpædagogiske kurser beskæftiger sig især med de didaktiske og pædagogiske forhold, der er generelle for skoleformerne, og som er fælles for fagene, samt de forhold, der har grundlæggende betydning for udviklingen af skolen: dens mål, organisation og funktion. De fagdidaktiske kurser beskæftiger sig især med de særlige pædagogiske og didaktiske forhold, der kendetegner faget, fagets discipliner og fagets funktion i de gymnasiale uddannelser.

Kandidaten er forpligtiget til at deltage i kurserne i teoretisk pædagogikum. Omfanget er inkl. forberedelse på ca. 410 arbejdstimer samt ca. 60 arbejdstimer for hvert af kandidatens fag.

Teoretisk pædagogikum afsluttes med en skriftlig prøve ved slutningen af 3. semester. Prøven, der har en varighed af 1 uge, indeholder almenpædagogiske og fagdidaktiske elementer. Målene for opgave og vurderingskriterierne er beskrevet i Undervisningsministeriets vejledning vedrørende pædagogikum i de almene gymnasiale uddannelser (2004).

Sidefagssuppleringen

Sidefagssupplering skal gennemføres af kandidater, der har gennemført en bachelor- og kandidatuddannelse omfattende to gymnasierrelevante fag, hvor fagene tilsammen er normeret til 210 ECTS-points og 90 ECTS-points. Sidefagssuppleringen knyttes til det fag, som er normeret til 90 ECTS-points.

Sidefagssuppleringen har et omfang på 25 ECTS-point og er tilrettelagt med to samlede perioder à 10 ECTS-points, der udelukkende anvendes til suppleringen, og 5 ECTS-points til kandidaternes selvstændige arbejde.

4.10.2 Praktisk pædagogikum

Praktisk pædagogikum består af undervisning i alle kandidatens gymnasierrelevante fag, der er omfattet af uddannelsesstillingen, og et afsluttende projekt. Undervisningen sker i vejlederes klasser, i egne klasser og hold. Praktikklassens lærere er vejledere for kandidaten. Det samlede antal undervisnings- og observationstimer er ca. 340 timer, svarende til i alt ca. 900 arbejdstimer, fordelt ligeligt mellem kandidatens fag. Normalt er omfanget af undervisningen i egne klasser og på egne hold ca. 160 timer, svarende til ca. 420 arbejdstimer.

1. studieår

1. studieår indledes med en introduktionsperiode, som strækker sig fra skoleårets begyndelse til ca. 1. september. Introduktionsperioden er en introduktion til arbejdspladsen, gymnasiet/hf og fagene samtidigt med, at den indeholder observationspraktik og undervisning i enkelte lektioner.

Det første års praktikforløb er opdelt i to perioder af hver 2-2½ måneds varighed. I slutningen af Praktik 1 afholdes første besøg af den tilsynsførende, som er bestikket af Undervisningsministeriet.

Praktik 2 begynder i februar måned. I slutningen af Praktik 2 afholdes andet besøg.

2. studieår

Det er en forudsætning for, at kandidaten kan fortsætte i uddannelsesstillingens andet år, at kandidaten har bestået praktikforløbet i 1. år.

I det andet år har kandidaten ansvar for egne klasser og skal i øvrigt fungere på lige fod med skolens andre lærere. Kandidaten skal som de øvrige lærere på skolen deltage i udvalgs- og faggruppesamarbejde. Undervejs i skoleåret skal kursuslederen overvære nogle af kandidatens timer. I november/december kommer tilsynsførende på sit tredje besøg.

Praktisk pædagogikum afsluttes med en projektopgave i 2. semester på 3-5 sider, hvor kandidaten skal demonstrere sin evne til at beskrive og reflektere over sin egen undervisning, herunder viser sig i stand til at inddrage fagdidaktiske og almenpædagogiske overvejelser.

I forbindelse med det afsluttende besøg udarbejdes en pædagogikumudtalelse. Udtalelsen skal være en samlet udtalelse for begge fag og klart signalere, at kandidaten har bestået pædagogikum.

4.10.3 Samspil mellem teoretisk og praktisk pædagogikum

Kursusleder og vejledere skal medvirke til, at kandidaten får sammenhæng mellem undervisningspraksis og de teoretiske pædagogiske overvejelser. Det er derfor afgørende, at vejlederne har indsigt i det pensum, som gennemgås på kandidatens kurser i almenpædagogik og

fagdidaktik. Vejlederne kan på denne baggrund kvalificere såvel kandidatens arbejde i praktikklasserne som vejledningssamtalerne ved, at begreber og temaer fra kurserne inddrages.

I 2006 evaluerede Danmarks Evalueringsinstitut pædagogikumuddannelsen. I rapporten problematiseres netop samspillet mellem teori og praksis. Pædagogikumuddannelsen er opbygget som en vekseluddannelse hvor den bærende idé er at få teoretisk indsigt og praktisk erfaringstilegnelse til at spille tæt sammen i kandidaternes pædagogiske udvikling. Det er iflg. rapporten en vanskelig opgave af flere grunde. Dels indgår der mange forskellige aktører i det teoretiske og praktiske, og kandidaterne har derfor en stor berøringsflade og møder mange tilgange til det pædagogiske arbejde, dels har kandidaterne meget forskellige forudsætninger for at tilegne sig praktisk og teoretisk viden i en integreret sammenhæng. Endelig besværliggør de praktiske rammer en ensartet progression i det praktiske og det teoretiske. Ikke desto mindre er det netop sammenhængen mellem det praktiske og det teoretiske der er fundamentet i pædagogikumuddannelsen.

Kilder:

Bekendtgørelse om undervisningskompetencer i de gymnasiale uddannelser, BEK nr. 1743 af 13/12/2006.

Undervisningsministeriet (2004): [Vejledning](#) vedrørende pædagogikum i de almene gymnasiale uddannelser.

4.11 Erhvervsfagligt/alment pædagogikum

Erhvervsfagligt/alment pædagogikum er opdelt i en teoretisk del og en praktisk del. Nedenstående figur illustrerer uddannelsens opbygning:

Den pædagogiske uddannelse for lærere ved erhvervsskolerne (Danmark)					
	Det erhvervsrettede spor	Det studierettede spor			
1. semester Samspil om undervisning og læring	Kursus 1: Tilrettelæggelse af undervisning og læring		S	P	
	Kursus 2: Faglighed, tværfaglighed og læring i samspil				
	Kursus 3: Deltagerforudsætninger og erhvervspædagogik				
	Kursus 4: Rummelighed i erhvervsskolerne og AMU-centrenes				
2. semester Uddannelsernes mål og elever i samfundsmæssigt perspektiv	Kursus 5E: Elever, lærlinge og kursister i de erhvervsrettede uddannelser	Kursus 5S: Elever og studerende i de studierettede uddannelser	E	R	
	Kursus 6E: Dannelse og kompetenceudvikling i de erhvervsrettede uddannelser	Kursus 6S: Dannelse og kompetenceudvikling i de studierettede uddannelser			
3. semester Uddannelsesplanlægning og fagdidaktik	Kursus 7E: Uddannelsesplanlægning og fagdidaktik i de erhvervsrettede uddannelser	Kursus 7S: Uddannelsesplanlægning og fagdidaktik i de studierettede uddannelser	S	T	
30 ECTS				I	K

Kilde: [Studieordning DEL](#)

4.11.1 Teoretisk erhvervsfagligt/alment pædagogikum

Den teoretiske del har en samlet varighed svarende til 14 uger på fuld tid. Teoridelen, som består af teoriundervisning på kurser og selvstudier med vejledning, gennemføres over tre semestre og udbydes i to spor:

- et spor for lærere, der underviser i erhvervsrettede uddannelser (fortrinsvis EUD, AMU og kursusafdelinger) og
- et spor for lærere i studierettede uddannelser (fortrinsvis erhvervsgymnasiale uddannelser og KVU).

Mål og indhold er fælles for de to spor. Forskellen er, at pædagogiske emner, der tages op i undervisningen, bliver diskuteret i forhold til de særlige mål, rammer og vilkår, der gælder for lærerarbejdet i hhv. erhvervs- og studierettede uddannelser, og at der bruges forskellige eksempler fra praksis til at anskueliggøre den pædagogiske teori. I studieordningen er der for hvert kursus beskrevet formål samt fokus og kerneindhold.

Den teoretiske del omfatter undervisning inden for områderne didaktik og undervisningslære, pædagogik og psykologi samt udviklingsarbejde. Områderne vægtes med ca. 50 pct. til didaktik og undervisningslære, ca. 40 pct. til pædagogik og psykologi og ca. 10 pct. til udviklingsarbejde.

Den teoretiske del afsluttes med et projekt, hvor deltageren selvstændigt eller i samarbejde med andre deltagere arbejder med en pædagogisk problemstilling efter eget valg. Projektet afsluttes med en rapport, som viser, at deltageren evner at inddrage relevant teori. Med udgangspunkt i den skriftlige rapport er deltageren til en individuel mundtlig prøve. Der gives en karakter for rapporten og præstationen under den mundtlige prøve. Karakteren gives ud fra en helhedsvurdering. Den uddannelsesinstitution, der gennemfører den teoretiske del, udpeger en eksaminator og en censor til at bedømme prøven.

4.11.2 Praktisk erhvervsfagligt/alment pædagogikum

Den praktiske del har en samlet varighed svarende til 4 uger på fuld tid og gennemføres som undervisnings- og observationspraktik kombineret med metodisk og didaktisk vejledning. Undervisnings- og observationspraktikken udgør omkring 2/3 af den samlede praktiktid. Bekendtgørelsen indeholder en ordnet beskrivelse af formålet med den praktiske del, hvorom dette ikke er ifht. learning outcomes. Praktikken gennemføres under vejledning af en eller flere praktikvejledere. Målene for praktikken er beskrevet i studieordningen.

Den praktiske del afsluttes med en prøve i praktisk undervisningsfærdighed. Skolen udpeger en af deltagerens vejledere som eksaminator og den uddannelsesinstitution, der gennemfører den teoretiske del, udpeger en censor til at bedømme prøven. Ved prøven gennemfører deltageren et selvstændigt tilrettelagt undervisningsforløb på normalt 1-2 lektioner med et hold elever. Prøven afsluttes med en drøftelse af undervisningsforløbet mellem deltageren, eksaminator og censor.

Ved prøven gives der bedømmelsen Bestået/Ikke bestået.

Kilder:

Bekendtgørelse om den pædagogiske uddannelse af lærere ved erhvervsskolerne, BEK nr. 677 af 12/07/1996 ([Bekendtgørelse - erhvervsfagligt](#))

Studieordning for erhvervsfagligt/alment pædagogikum, DEL. ([Studieordning](#))

5 Beskæftigelsesforhold

Denne del af studiet er orienteret mod dimittendernes beskæftigelsesforhold (employment), herunder udbud og efterspørgsel af lærere og lærernes ansættelsesmuligheder og lønforhold.

Analyserne og komparationerne på dette område vil basere sig på tilgængelige kvantitative data i hvert af de nordiske lande, det vil sige tal fra nationale statistikagenturer, ressource-regnskaber eller lignende.

5.1 Opsummering af afsnittet

Formuler på baggrund af de oplysninger der præsenteres i dette temas enkelte afsnit en opsummering af de mest centrale nationale trends i relation til læreruddannelsen/(erne) og dimittendernes arbejdsmarked. Opsummeringen skal pege på de valgte eller mulige løsninger der fokuseres på nationalt.

Forventet omfang: 1 side

Der vil med sandsynlighed i fremtiden være stor efterspørgsel efter lærere i det danske samfund. Det forventes, at der i fremtiden ikke vil produceres nok lærere set i forhold til dels det faktum, at mange lærere snart vil nå pensionsalderen, og dels at der samtidigt er faldende ansøgertal til læreruddannelserne og en lav fuldførelsesprocent. Undersøgelser har vist at lønforhold og karrieremuligheder har stor betydning for hvor attraktivt det er at tage en læreruddannelse. Kravene for at blive optaget på en læreruddannelse er lempelige og det er nemt at få et arbejde som færdiguddannet. Men dette har ikke fået ansøgertallene til at stige. En undersøgelse gennemført af Epinion i 2007 viste, at forklaringen på dette kan være en generel negativ diskurs i forhold til læreruddannelsen og arbejdet som lærer. Forhold som omhandler de arbejdsvilkår lærerne har på skolerne, lærernes løn samt uflexible arbejdstider kan have haft betydning for lærerstudiets status, peger undersøgelsen på.

5.2 Udbud og efterspørgsel af lærere

Angiv i nedenstående skema antallet af dimittender pr. år samt beskæftigelsesgraden for dimittender i lærerprofessionen pr. årgang:

Tabel 16
Udbuddet af læreruddannede 2003-2007

Niveau	År	Antal dimittender	Beskæftigelsesgrad for dimittend i lærerprofessionen pr. årgang
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	2003	2836	Se note 1
	2004	2739	-
	2005	2704	-
	2006	2804	-
	2007	-	-

Fortsættes næste side ...

... fortsat fra forrige side

Niveau	År	Antal dimittender	Beskæftigelsesgrad for dimittend i lærerprofessionen pr. årgang
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	2003	329	-
	2004	344	-
	2005	345	-
	2006	-	-
	2007	-	-
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	2003	-	-
	2004	-	-
	2005	-	-
	2006	-	-
	2007	-	-

Beskriv og vurder endvidere arbejdsløsheden blandt lærere i perioden 2003-2007.

Beskriv og vurder herefter udviklingen i efterspørgslen efter lærere. Inddrag gerne prognoser og undersøgelser mv.

Forventet omfang: 1 side

Folkeskolelærerne

Ifølge Uddannelsesguiden har de uddannede folkeskolelærere særdeles gode beskæftigelsesmuligheder, men det er det bl.a. på baggrund af en faldende tilgang af nye lærerstuderende. Ifølge en prognose fra 2007 som UNI-C Statistik og Analyse har udarbejdet for Undervisningsministeriet er der for en risiko for lærermangel fra 2012 forudsat at optaget på læreruddannelsen ikke falder yderligere, og at antallet af lærere tilpasse det faldende elevtal. I årene fra 2005-2015 forventes 27.758 lærere at gå på pension eller forlade grundskolen permanent, mens tilgangen af lærere til beskæftigelse i grundskolen forventes at blive på 23.599 lærere. I samme periode falder elevtallet med 30.515 elever. Udbuddet af lærere, der er til rådighed for grundskolen i perioden frem til 2015, og efterspørgslen afledt af elevtallet, skaber i første del af perioden et overskud af lærere i forhold til 2005, men fra 2012 og frem kan der imødeses lærermangel. Prognosen er at der i 2015 vil mangle ca. 800 lærere på landets skoler.

Det skal dog bemærkes at analyse tager udgangspunkt i lærerbestanden i 2005 og der heri ikke indgår en vurdering af hvorvidt lærerbestanden i 2005 var tilstrækkelig. Samtidig forudsætter analyse også at fuldførelsesprocent på læreruddannelsen forbliver den samme. Stiger den fx til 75 pct. som er det niveau professionsbacheloruddannelserne har generelt kan lærermanglen iflg. Undervisningsministeriet helt undgås.

I januar 2008 offentliggjorde DLF en undersøgelse af lærermanglen i 97 ud af 98 af landets kommuner. Fokus var her særligt på antallet af lærerstillinger som var besat af ikke-læreruddannede. Undersøgelsen viste at der samlet set var 181 ubesatte lærerstillinger fordelt på 51 af kommuner. Hvad angår ikke-læreruddannede, viste undersøgelsen at der var 2099 ansat i alt.²³ Mere specifikt var der ikke-læreruddannede ansat som månedslønnede i tidsbegrænsede lærerstillinger i 92 kommuner og ikke-læreruddannede ansat i varige lærerstillinger i 79 kommuner.

De 2099 ikke-læreruddannede i lærerstillinger samt de 181 ubesatte lærerstillinger giver en samlet mangel på uddannede lærer i de 97 kommuner på 2280 stillinger svarende til 4,5 pct. af alle lærerstillinger i disse kommuner.

²³ Andelen af ikke uddannede lærer varierer fra kommune til kommune. Gribskov var med 20,9 pct. Ikke-uddannede lærer den kommune med den højeste andel.

Danmarks lærerforening udførte en lignende undersøgelse for lærermanglen i 2007, hvor 80 kommuner deltog. Sammenholdes resultaterne fra 2007 og 2008 for disse 80 kommuner er lærermanglen steget med 13 pct.

Gymnasielærerne

Iflg. Uddannelsesguiden frygtede man i 1980'erne overproduktion af gymnasielærere (bortset fra enkelte fag) på grund af et stigende antal studerende samtidig med udsigten til faldende elevtal. I det nye årtusind er det omvendt. I perioden frem til 2015 forventes elevtallet i gymnasiet at vokse med mindst 10 procent samtidig med at mere end en fjerdedel af lærerne går på pension. Det giver ganske lyse jobudsigter for gymnasielærere, især hvis de har den rette fagkombination og særlig tofags-kandidater er efterspurgt.

I forhold til jobudsigten er fagkombinationen vigtig. Inden for faggruppen matematik, fysik og kemi har der næsten altid været mangel lærere, og det vil ikke ændre sig i de kommende år. Det er vanskeligt at forudse, hvad gymnasireformen fra 2005 betyder for de unges valg af fag, men der vil med stor sandsynlighed stadig være mangel på lærere i disse fag. Tidligere beregninger viste, at man i Danmark risikerer at mangle mindst 500 lærere allerede i 2010 i matematik, fysik og kemi. Fremskrivningen er ikke ajourført, men en mangel i størrelsesordenen flere hundrede frem til 2015 er sandsynlig.

Kandidater i biologi, geografi, dansk, historie og engelsk har der hidtil været nok af, og der ikke udsigt til mangel på disse områder. På den anden side går også gymnasielærere i disse fag på pension. Så studerende på disse fagområder kan med fordel orientere sig mod beskæftigelse som gymnasielærer.

Mindre fag som filosofi, spansk, russisk, religion m.v. producerer også tilstrækkeligt med kandidater, og man har endda talt om "overproduktion." Men sprogfag som fransk og især tysk har i mange år haft faldende søgning. På den anden side er der ikke så mange unge, der vælger tysk, og dermed ikke så mange ansøgere til de ledige job.

Kilder:

Uddannelsesguidens side om jobudsigter for de forskellige læreruddannelser ([UG](#))

[UNI-C lærerprognose 2007](#)

Danmarks Lærerforening (2008): [Undersøgelse af lærermangel](#).

UNI-C Statistik og Analyse (2007): [Lærerprognose 2007](#).

5.3 Beskæftigelses- og ansættelsesforhold

5.3.1 Lærernes ansættelsesforhold.

Angiv i nedenstående skema lærernes overordnede ansættelsesforhold.

Tabel 17

Ansættelsesforhold (procent)

Niveau	Fastansatte	Midlertidigt ansatte	Fuldtidsansatte	Deltidsansatte
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	Se note 1	Se note 1	Se note 1	Se note 1
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	Se note 2	Se note 2	Se note 2	Se note 2
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	Se note 3	Se note 3	Se note 3	Se note 3

Oplys hvilken definition af henholdsvis 'fastansat', 'midlertidigt ansat', 'fuldtidsansat' og 'deltidsansat' der anvendes i ovenstående tabel.

Note 1. Iflg. DLF er der ikke en central opgørelse over lærernes ansættelsesforhold.

Note 2. GL har et medlemsregister, men det er ikke dækkende for alle ansættelser. Tidligere havde man kun folk fastansat i en fuldtidsstilling, men pga. EU's deltidsdirektiv kan man nu ansættes i deltidsstillinger.

Note 3. HL har et medlemsregister, men det er ikke dækkende for alle ansættelser. Tidligere havde man flere timelærere ansat, men på baggrund af et EU-direktiv skal man som lærer fastansættes efter to år som timelærer forudsat man har de nødvendige kvalifikationer.

Antal ugentlige undervisningstimer
Angiv i nedenstående skema det aftale/lovbestemte antal ugentlige undervisningstimer.

Tabel 18
Antal undervisningstimer om ugen

Niveau	Antal ugentlige undervisningstimer
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	21-22 skematimer a 45 minutter i 40 uger ²⁴
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	Se note 1
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	Max. 23,5 skematimer

Note 1. Fordelingen af undervisningstimer fastsættes iflg. GL decentralt på det enkelte gymnasium og afhænger af undervisningsfag.

Undervisningstimer og forberedelsestimer
Angiv i nedenstående skema det aftalebestemte antal forberedelsestimer per undervisningstime.

Tabel 19
Antal forberedelsestimer per undervisningstime

Niveau	Antal forberedelsestimer per undervisningstime
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	Ikke opgjort – op til den enkelte lærer
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	Note 1
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	Pr. 60 minutters undervisning gives forberedelsestid inden for en ramme af 13 til 126 minutter.

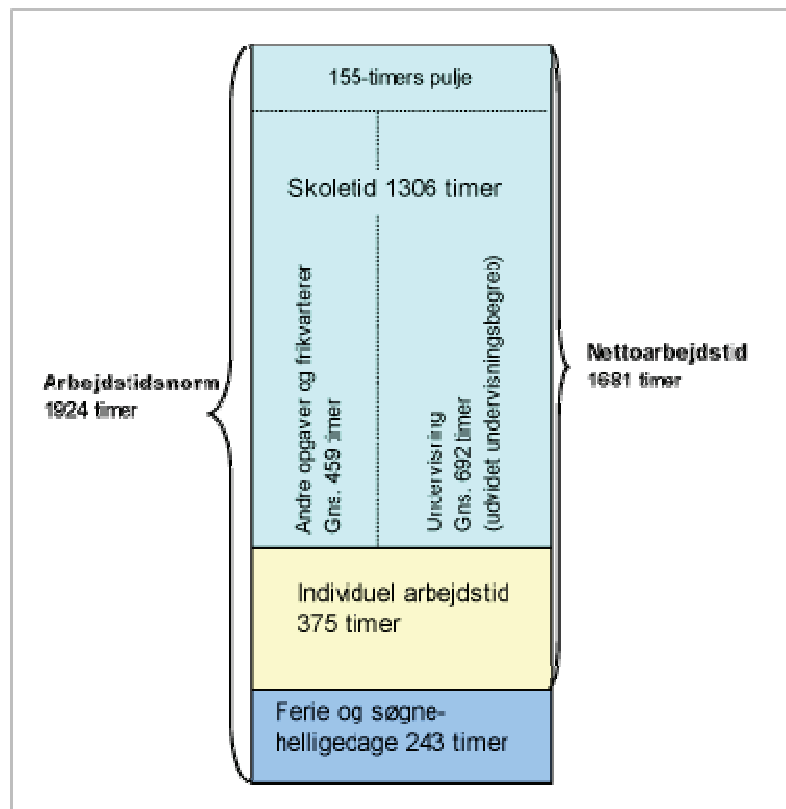
Note 1. Fordelingen af forberedelsestimer per undervisningstime fastsættes iflg. GL decentralt på det enkelte gymnasium. Lærerne har dog krav på at de for 70 % af deres undervisningstimer for 1.33 timer til forberedelse per undervisningstime. De resterende 30 % fastsættes decentralt.

Folkeskolelærerne:

UNI-C Statistik og Analyse har beregnet andelen af lærernes arbejdstid, der anvendes til undervisning på kommuneniveau. Beregningerne viser, at der er store forskelle i andelen mellem kommunerne. I nogle kommuner anvender lærerne i folkeskolen 37 pct. af deres arbejdstid på undervisning, mens de i andre kommuner benytter mellem 30 og 33 pct.

Iflg. de kommunale overenskomster og aftaler om arbejdstid arbejder en fuldtidsansat lærer i folkeskolen 1924 timer om året. Når ferier og søgnehellidage trækkes fra, udgør lærernes gennemsnitlige nettoarbejdstid 1681 timer. Nedenstående figur illustrerer arbejdstidsaftalens opdeling af lærernes gennemsnitlige årlige arbejdstid:

²⁴ Baseret på 2. delrapport om lærernes arbejdstid (UVM)

Kilde: Personalestyrelsen (2005): Cirkulære om aftale om arbejdstid for lærere ved institutioner for erhvervsrettet uddannelse ([Arbejdstidsaftale](#))

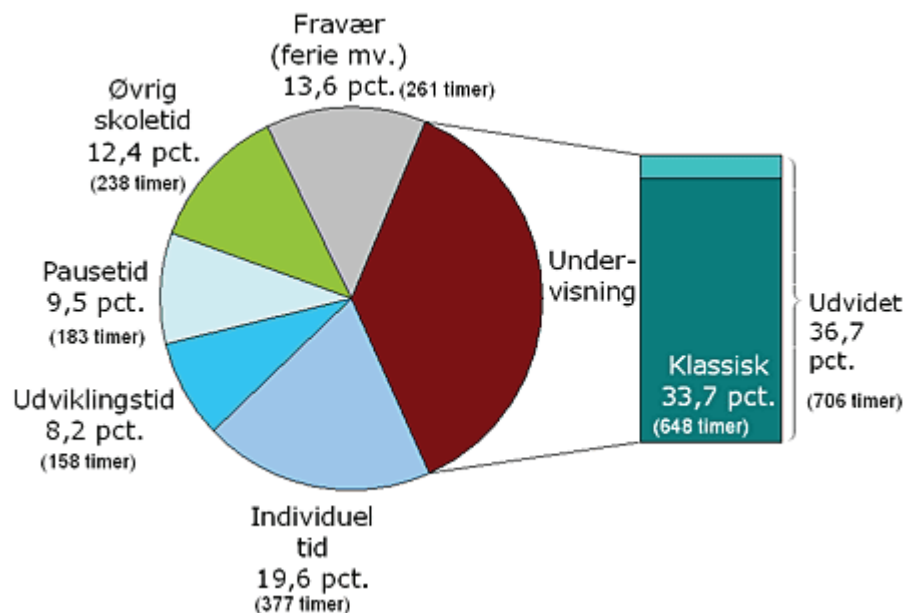
Lærerens nettoarbejdstid kan groft sagt siges at være opdelt i to kasser. Individuel tid, som læreren selv disponerer over, og skoletid, som skolen disponerer over inden for de aftaler, der er indgået med lærerkredsen og/eller tillidsrepræsentanten. Hver lærer tildeles 375 timer i individuel tid²⁵, som disponeres og tilrettelægges suverænt af læreren selv.

Skoletiden udgør den resterende del af nettoarbejdstiden (ca. 1306 timer), som med en række begrænsninger disponeres af skolen til undervisning, pauser/frikvarterer, fælles forberedelse, samarbejde/teamsamarbejde, udvikling, klasselæreropgaver og øvrige læreropgaver i tilknytning til undervisningen og skolens virksomhed.

Af skoletiden skal skolen årligt afsætte 155 timer pr. lærerårsværk (155timerspuljen), som skal anvendes til skolens samlede udvikling, lærersamarbejde på skolen og yderligere individuel forberedelse.

Nedenstående figur, som er hentet fra 2. delrapport om lærernes arbejdstid udarbejdet af Capacent, viser mere detaljeret opdeling af den såkaldte skoletid:

²⁵ Individuel tid skal anvendes til egen forberedelse, planlægning og efterbehandling af undervisning samt til individuel forberedelse og efterbehandling af mødevirksomhed. Endvidere anvendes tiden til besvarelse af henvendelser fra elever og forældre uden for arbejdspladsen. Skolens ledelse kan tildele yderligere individuel tid af skoletiden, ligesom læreren kan få andel af 155-timerspuljen inden for skoletiden til individuel og fælles forberedelse.

I den danske landerapport til OECD rapporten "Teaching matters. Attracting, developing and retaining effective teachers" (2003) behandles en problemstilling som i de senere år har været debatteret i de danske medier; nemlig at lærerne bruger al for meget af deres arbejdstid på møde, forældrekontakt mv. i stedet for undervisning.

Kilde:

Delrapporter om analyse af folkeskolelærernes arbejdstid - ledelsesrum, fleksibilitet og ressourceanvendelse (1. delrapport om lærernes arbejdstid og 2. delrapport)

Personalestyrelsen (2005): *Cirkulære om aftale om arbejdstid for lærere ved institutioner for erhvervsrettet uddannelse (Arbejdstidsaftale)*

UNI-C: *Undersøgelse af lærernes gennemsnitlige undervisningstid (UNI-C undersøgelse af lærernes gennemsnitlige undervisningstid)*

Antal fag

Beskriv og vurder om lærerne typisk underviser i få eller mange fag.

Forventet omfang ½ side

Nyere data om antal fag en folkeskolelærer underviser i findes ikke iflg. oplysning fra Danmarks Lærereforening. I 90'erne undersøgte man hvor mange fag lærerne underviste i, men denne undersøgelse er ikke aktuel i dag, da den undersøgelse blev gennemført på et tidspunkt, hvor man tilstræbte små lærerteams per klasse, hvilket ofte førte til at lærerne måtte undervise i fag, som ikke var deres undervisningsfag. I dag er den politiske ambition at lærerne som udgangspunkt kun underviser i deres undervisningsfag.

Gymnasielærere underviser i de fag, de er uddannet i. Dette betyder at de underviser i mindst et fag, men iflg. GL underviser de fleste lærere i to fag.

Erhvervsskolelærere underviser typisk i mindst to fag. Der er ingen overordnede retningslinjer for dette. Det er de enkelte skoleleders ansvar dels at ansætte lærere med de nødvendige kompetencer, og tildele dem antal fag ud fra en faglig vurdering.

Fastholdelse i lærerprofession

Angiv i nedenstående skema det gennemsnitlige antal år en lærer er ansat inden for lærerprofessionen.

Hvis data ikke er tilgængelig, kan de lærerstuderendes baggrund beskrives på baggrund af gennemførte undersøgelser.

Tabel 20**Gennemsnitligt antal år i lærerprofessionen**

Niveau	Gennemsnitligt antal år i lærerprofessionen
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9 (10))	Se note 1
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)	Se note 2
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)	Se note 3

Oplys hvilke dimittendårgange/årstal oplysningerne i ovenstående tabel baserer sig på.

Note 1. Danmarks Lærereforening ligger ikke inde med nogen opgørelse over gennemsnitlig antal år i lærerprofessionen for folkeskolelærere.

Note 2. Der findes i flg. GL ingen nyere opgørelser over det gennemsnitlige antal år i lærerprofessionen inden for det almene gymnasiale område.

Note 3. Der findes i flg. HL ingen nyere opgørelser over det gennemsnitlige antal år i lærerprofessionen inden for det erhvervsfaglige område.

Beskriv endvidere andelen af lærere der fortsat er beskæftiget inden for professionen henholdsvis 1 år og 5 år efter endt uddannelse. Inddrag hvis muligt undersøgelser der viser årsagerne til at lærerne henholdsvis søger væk fra professionen og vælger at blive.

Forventet omfang: ½ side

I en undersøgelse udarbejdet af FTF beskrives lærernes arbejdsmarkeds- og branchetilhørsforhold ét år efter studieafslutning for dimittendårgang 2003. Fra årgang 2003 arbejdede 87 pct. af de beskæftigede nyuddannede folkeskolelærere²⁶ inden for deres primære fagområde ét år efter studieafslutning. Det primære fagområde for folkeskolelærere består af folkeskoler og frie grundskoler samt øvrige almene skoler såsom efterskoler og specialskoler. Størstedelen - 80 pct. - var ansat inden for folkeskolen og frie grundskoler, mens 7 pct. var ansat inden for øvrig almen undervisning. De resterende 3 pct. var beskæftigede på beslægtede fagområder.

Ser man på lærernes arbejdsmarkeds- og branchetilknnytning et år efter uddannelsens afslutning over en 20-årig periode tegner der sig følgende billede; Andelen af nyuddannede lærere, der er beskæftiget inden for faget 1 år efter uddannelsens afslutning er steget 15 procentpoint fra 73 pct. for årgang 1983 til 87 pct. for årgang 2003. Se nedenstående tabel:

Tabel 21**Andel af lærer, der er beskæftiget inden for faget fordelt efter antal år efter dimittenttidspunkt og dimittendårgang (pct.)**

Årgang	Antal år efter dimissionen		
	1 år	5 år	10 år
1983	73	75	65
1993	69	75	75
1994	78	76	75
1995	78	77	
1996	81	79	
1997	84	79	
1998	85	81	
1999	83	81	
2000	85		
2001	86		
2002	88		
2003	87		

FTF konkluderer at denne stigning i høj grad kan tilskrives en udbuds- og efterspørgselseffekt.

²⁶ Blandt de nyuddannede lærer var 2 pct. ledig og 2 pct. uden for arbejdsstyrken

Som det fremgår af ovenstående tabel er tidseffekten negativ, hvilket vil sige at for en given årgang falder andelen af lærere, der er beskæftiget inden for det primære fagområde hvert år efter dimittendtidspunktet²⁷. For årgang 83 var tidseffekten kraftigt idet andelen af lærere der var beskæftiget inden for faget, blev reduceret med 9 procent point i løbet af 10 år, mens tidseffekten for årgang 94 er mere begrænset. Her er andelen af lærer kun reduceret med 3 procent point i løbet af 10 år.

Kilder:

FTF: FTF'ernes mobilitet på arbejdsmarkedet. (FTF)

5.4 Lærerstuderendes valg af undervisningsfag (linjefag)

Beskriv for perioden 2003-2007 de studerendes valg af linjefag, herunder sammenhængen mellem de lærerstuderendes valg af undervisningsfag og skolernes behov for lærere inden for de forskellige fag.

Beskrivelsen kan udover data om de studerendes valg af undervisningsfag fx tage udgangspunkt i andelen af lærere som underviser i deres linjefag og/eller hvor stor en del af undervisningen der varetages af lærere med linjefag i det pågældende fag.

Forventet omfang: 1 side

UNI-C gennemført i ... en spørgeskemaundersøgelse om undervisningsfagsdækningen i folkeskolen. Undersøgelsen blev gennemført ved at spørge en stikprøve på 400 skoler ud af en population bestående af 1.592 folkeskoler med normalklasser. Stikprøveudtagningen er foretaget på basis af en opdeling af skolerne på kommuneniveau, således at hver kommune er tilnærmelsesvist proportionalt repræsenteret i stikprøven med hensyn til antal skoler. Det vil konkret sige, at en kommune med 4 skoler er repræsenteret med netop 1 tilfældig udvalgt skole, og at en kommune med 8 skoler er repræsenteret med netop 2 skoler. En kommune med 6 skoler er endvidere med 50 pct. sandsynlighed repræsenteret med 1 skole og med 50 pct. sandsynlighed repræsenteret med 2 skoler, osv.⁶

Undersøgelsen viste bl.a. at der er store forskelle på undervisningsfagsdækningen i fagene. I dansk og engelsk undervises ca. 87 pct. af klasserne af linjefagsuddannede lærere eller lærere med kompetencer svarende til linjefag. Samlet set undervises 79 pct. af klasserne i matematik af linjefagsuddannede lærere eller lærere med kompetencer svarende til linjefag, men mindre end halvdelen af klasserne i matematik på begynder- og mellemtrinnet undervises af linjefagsuddannede lærere. I fysik/kemi undervises 95 pct. af klasserne af linjefagsuddannede lærere eller lærere med kompetencer svarende til linjefag. I natur/teknik undervises 48 pct. af klasserne af lærere med andre kompetencer end linjefagsuddannelse eller kompetencer svarende til linjefag. I geografi undervises 38 pct. af klasserne af lærere med andre kompetencer end linjefagsuddannelse eller kompetencer svarende til linjefag.

Undersøgelsen viste endvidere at ca. halvdelen af skolerne har ikke principper for linjefagsdækning. Mangel på lærere med linjefags- eller tilsvarende kompetence er den hyppigst angivne årsag til en utilstrækkelig linjefagsdækning. Den næsthypigste årsag – der vægtes nogenlunde lige så højt – er, at der lægges vægt på andre kompetencer i forbindelse med fagfordelingen, end hvorvidt lærerne er linjefagsuddannede.

Kilde: KL, Finansministeriet og Undervisningsministeriet (juni 2006): [Rapport fra arbejdsgruppen om efteruddannelse af lærere og skoleledere.](#)

5.5 Lønforhold

Beskriv og vurder lærernes nuværende lønforhold.

²⁷ Størrelsen af tidseffekten varierer for årgang til årgang.

Beskrivelsen kan udover relevante nationale data og undersøgelser inddrage analyserne i OECD-rapporten "Teachers Matter" (OECD 2008, kap. 3.3.2: Salaries)

Tabel 22
Lønforhold

	Primary Educa- tion		Lower Secon- dary Education		Upper Secon- dary Education	
	Salary after 15 years of ex- perience/minim um training*	Ratio of salary after 15 years to GDP per capita	Salary after 15 years of ex- perience/minim um training*	Ratio of salary after 15 years to GDP per capita	Salary after 15 years of ex- perience/minim um training*	Ratio of salary after 15 years to GDP per capita
DK	39.896	1.13	39.898	1.13	49.634	1.41
OECD average	37.832	1.22	40.465	1.26	43.360	1.34
EUR 19 avera- ge	38.217	1.16	40.465	1.21	43.873	1.31

Kilde: Education at a glance. Table X2.6c: Teachers salaries (2006).

*in equivalent EUR converted using PPPs

Forventet omfang: ½ side

5.6 Læreruddannelsens status i samfundet

Beskriv og vurder læreruddannelsen/(erne)s status i samfundet med udgangspunkt i besvarelsen af de tidligere afsnit som fx rekruttering, lønforhold og beskæftigelses- og ansættelsesforhold.

Forventet omfang: 1 side

I Danmark er antallet af ansøgere til uddannelsen til lærer i grundskolen faldet markant i de senere år. Undersøgelser har vist at lønforhold og karrieremuligheder har stor betydning for hvor attraktivt det er at tage en læreruddannelse. Dette er til trods for at de danske lærere, som beskrevet i afsnit 5.4. ligger blandt de bedste lønnede i de nordiske lande.

Kravene for at blive optaget på en læreruddannelsen er lempelige og det er nemt at få et arbejde som færdiguddannet. Men dette har ikke fået ansøgstallene til at stige, hvilket kunne indikere at læreruddannelsen og lærerprofession generelt har en lav status i samfundet.

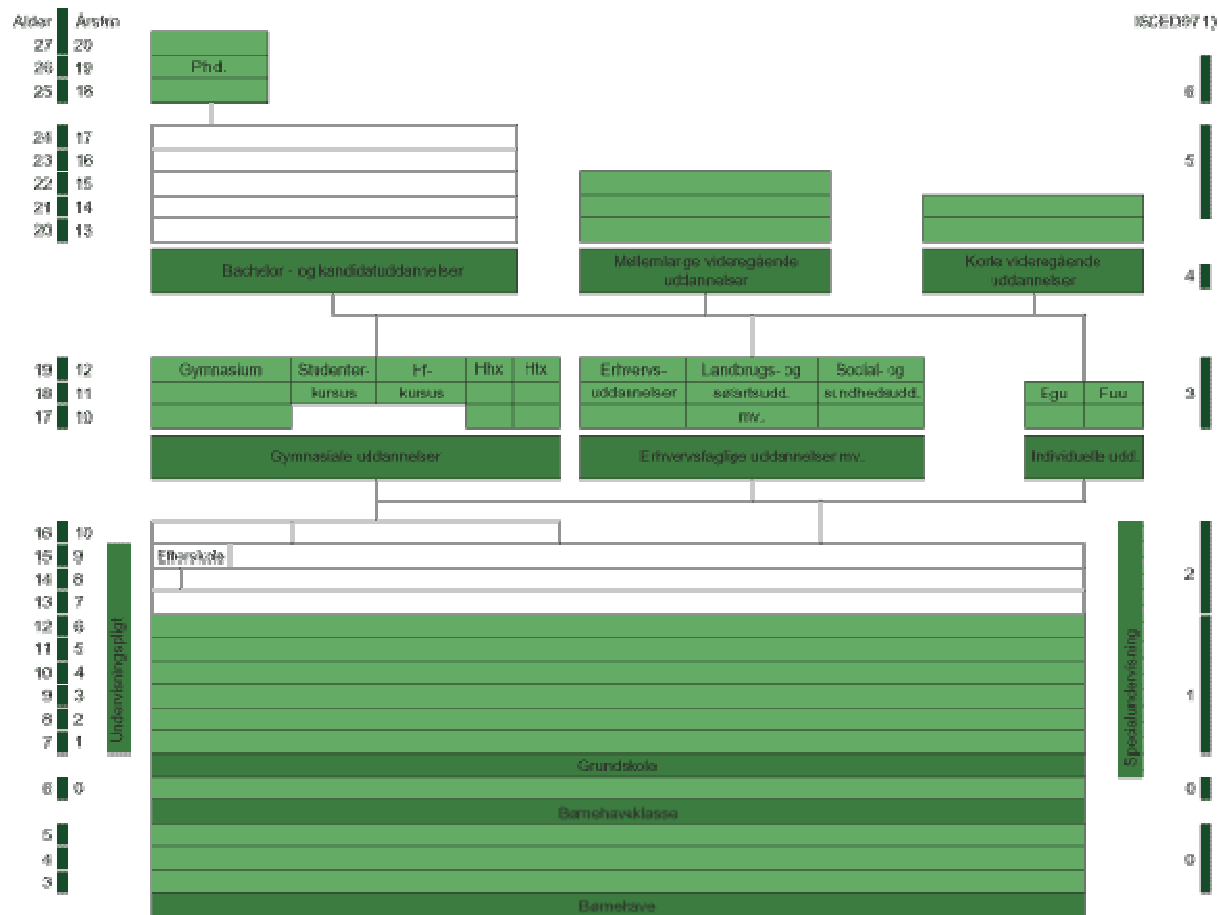
I en undersøgelse af unges valg og fravalg af lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen udført af Epinion for UVM i 2007 peger de unge på at den megen negative omtale af arbejdsforhold for lærere, pædagoger og sygeplejersker – lavt lønniveau, hårdt fysisk og psykisk arbejde, ringe arbejdstider etc. – i høj grad er årsag til, at uddannelserne fravælges. Fagene og jobbene har generelt en relativt lav status i samfundet. Epinion konkluderer på denne baggrund at der tilsyneladende er behov for at vende billedet og få formidlet flere gode historier om professionerne i medierne og hermed til de potentielle studerende.

Kilder:

Epinion for Undervisningsministeriet (2007): [Valg og fravalg af lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen](#)

Appendiks A

Oversigt over uddannelsessystemet

Kilde: Undervisningsministeriets hjemmeside <http://pub.uvm.dk/2004/taldertaler/kap02.html>